Reactienota zienswijzen omgevingsvisie gemeente Waadhoeke

Samenvatting zienswijze	Beantwoording zienswijze	Leidt tot wijzigingen van ….
1 Cumela brancheorganisatie 17 maart 2025		
a. Cumela Nederland behartigt de belangen van bedrijven in de sector groen, grond en infra. In de gemeente Waadhoeke liggen deze bedrijven nagenoeg allemaal in het buitengebied. Cumela verzoekt de gemeente om het bestaansrecht van hun (lid-)bedrijven te erkennen. En om de omgevingsvisie naar aanleiding van hun zienswijze aan te passen.	De gemeente erkent de aanwezigheid en betekenis van Cumelabedrijven binnen haar grondgebied. We benoemen in de Omgevingsvisie echter niet alle voorkomende bedrijfstakken. Op de verschillende items in uw zienswijzen gaan we nader in onder b tot en met f. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. Cumela vraagt de gemeente om mogelijkheden te creëren om bestaande bedrijfslocaties te kunnen uitbreiden en nieuwvestiging in het buitengebied mogelijk te maken om uitvoering te kunnen geven aan de in de Omgevingsvisie vermelde ambities. Het is voor Cumelabedrijven belangrijk om in het buitengebied te kunnen blijven en niet naar industrieterreinen te worden verplaatst. Zo voorkomt de gemeente hinderlijke situaties en onnodige verkeersbewegingen.	Algemeen uitgangspunt voor de groeimogelijkheden van bedrijven in het buitengebied is de regelgeving in het omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan). De Omgevingsvisie <u>laat deze rechten ongemoeid</u>. Daarnaast biedt de Omgevingsvisie mogelijkheden om maatwerk te leveren voor initiatieven van bedrijven die niet in het omgevingsplan passen. Daarvoor is een afwegingskader opgenomen. Dit afwegingskader stelt een aantal minimumvoorwaarden en een aantal mogelijkheden om aan te geven waarom groei van een bedrijf niet alleen gunstig is voor een rendabele bedrijfsvoering van het bedrijf zelf maar ook iets belangrijks toevoegt voor het grotere geheel. Mede naar aanleiding van uw zienswijze is de tekst bij speerpunt 4 “Een economisch gezonde gemeente…” onder de kop “Plek voor bedrijven…” aangevuld met een specifieke tekst over de mogelijkheden voor groei van bedrijven in het buitengebied. *Mede naar aanleiding van deze zienswijze wordt de tekst onder speerpunt 4 aangevuld. De tekst wordt (in **vet** de toegevoegde tekstdelen): Daarnaast blijft het mogelijk om bij dorpen **of in het buitengebied** een bedrijf uit te breiden of te vernieuwen zolang dit in schaal, aard en invloed op de omgeving past. Het is daarbij **mede** belangrijk dat plekken goed bereikbaar zijn. **Zie voor een compleet afwegingskader het onderdeel “Idee” onder “Hoe we plannen afwegen” waar staat wat we belangrijk vinden bij initiatieven die niet passen in het omgevingsplan.***	Speerpunt 4
c. Cumela vraagt de gemeente om bij aanleg, verandering of onderhoud van alle ontsluitingswegen rekening te houden met het materieel van Cumelabedrijven.	Als gemeentelijke wegen worden aangepast dan is het gebruikelijk dat de gemeente haar plannen deelt met degenen die daar interesse/belang in hebben. U kunt de plannen dan tijdig inzien en aandachtspunten inbrengen. Zeker als wij zien dat een plan mogelijk consequenties heeft voor bepaalde bedrijven of bedrijfstype dan zullen we onze plannen specifiek ook voorleggen aan deze betrokkenen. Daarnaast verwijzen we naar de tekst van speerpunt 9. In dit deel van de Omgevingsvisie staat al “Een algemeen punt is dat wegen en paden niet breed genoeg zijn. Landbouwvoertuigen worden zwaarder en langer. Ook fietspaden of -stroken worden intensiever gebruikt; er is meer variatie in fietssnelheden en soorten vervoermiddelen. Daar waar het mengen van fietsen met gemotoriseerd verkeer niet wenselijk is kijken we of verbreding of aanleg van fietspaden mogelijk is. Dit koppelen we met de momenten waarop we structureel onderhoud uitvoeren.” *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. Cumela neemt haar verantwoordelijkheid bij maatschappelijke thema’s zoals landbouwverkeer, milieueffecten, natuur, biodiversiteit, energie en duurzaamheid en circulariteit. Vooral voor hergebruik van reststoffen is (buiten)opslag nodig. Cumela verzoekt de gemeente om bij de bedrijfslocaties van Cumelabedrijven uitbreiding van bestaande bedrijfslocaties in het landelijk gebied toe te staan en dit te benoemen in de Omgevingsvisie.	Zie de beantwoording onder 1.b	
e. Cumela verzoekt de gemeente om op bedrijfslocaties van Cumelabedrijven voldoende mogelijkheden te bieden om energie op te wekken en op te slaan en dit te benoemen in de omgevingsvisie. Voorbeelden zijn opslag voor de door zonnepanelen opgewekte energie ten behoeve van het opladen van elektrisch aangedreven materieel en productie van waterstof.	Bij de beantwoording onder 1.b is al ingegaan op groeimogelijkheden voor bedrijven in het buitengebied. De gemeente vindt het positief dat Cumelabedrijven kijken naar mogelijkheden voor duurzame opwek van energie en de opslag daarvan. Een beperkende factor hierin is de netcongestie. De gemeente werkt samen met de provincie en netbeheerders om de infrastructuur op te waarderen. Ook zoeken we met deze partijen samen naar mogelijkheden om het netwerk efficiënter te benutten. Bij mogelijkheden voor duurzame opwek van energie in combinatie met opslag vindt de gemeente daarnaast het aspect veiligheid belangrijk. We verwijzen naar aanleiding van de voorbeelden die hier genoemd worden naar het afwegingskader waarin gezond en veilig een leidend principe is. Ook verwijzen we naar Speerpunt 6 waarin staat: We volgen de ontwikkelingen voor opslag van energie en kijken waar batterijen nuttig en veilig kunnen worden ingezet. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

f.	Cumela wil naast het indienen van deze zienswijze ook graag participeren/betrokken worden bij de uitwerking van de ambities van de Omgevingsvisie. Ook is Cumela bereid om nadere uitleg te geven en doet de uitnodiging om eens bij een van de Cumelabedrijven te komen kijken.	We danken Cumela voor dit aanbod. In gevallen van bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling zal bij overlap van belangen samenwerking gezocht worden met bedrijven waaronder de Cumelabedrijven. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

2 GGD Fryslân 27 maart 2025		
a. GGD Fryslân adviseert om verder te concretiseren wat de gemeente verstaat onder “gezond en veilig” en de verschillende waarden die hieronder vallen. Als voorbeeld noemt de GGD rust. Hieronder kan bijvoorbeeld worden verstaan weinig geluidhinder. Vanuit wetenschappelijke inzichten zijn er richtwaarden voor geluid. Daarnaast zijn er de waarden uit het BKL die hoger uitvallen. Er wordt niet duidelijk waar de gemeente naar streeft.	De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. De concretisering met kwantitatieve normen is iets wat past bij het juridische omgevingsplan. Vanzelfsprekend houdt de gemeente zich aan de wettelijke normen en regels die in Nederland gelden. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. De GGD waardeert dat ‘gezond en veilig’ een leidend principe is. Echter de GGD merkt op dat een voldoende op dit leidende principe wordt gehaald als er wordt voldaan aan de wettelijke vereisten vanuit Rijk en Provincie. De GGD geeft aan dat op bijvoorbeeld de thema’s luchtkwaliteit, geurhinder en omgevingsgeluid het Rijk en provinciaal beleid niet gezondheidsbeschermend is. Ook mist de GGD gezondheidsbevordering in het leidende principe. Bijvoorbeeld actief vervoer, groenvoorzieningen, voedselomgeving en rookvrije omgeving. GGD vraagt de gemeente om in lijn met het gemeentelijke beleid ‘Sûnens Foarop’ meer ambitie te tonen.	De gemeente heeft in het afwegingskader bij ieder leidend principe een minimumniveau gemarkeerd. Ook is er de mogelijkheid om op ieder leidend principe meer te doen en meerwaarde toe te voegen. Dus ook op gezond en veilig. Het totaal aan meerwaarde en de context van het bewuste project maken een maatwerkafweging mogelijk. Initiatiefnemers met plannen die niet in het omgevingsplan passen moeten altijd laten zien dat er sprake is van meerwerk. Het gekozen systeem heeft een zekere lenigheid voor de initiatiefnemer en een strak pakket aan minimale voorwaarden. Dit systeem is bewust anders gemaakt dan de juridische regels die in een omgevingsplan staan. De gemeente werkt zeker ook aan gezondheidsbevordering. Naar aanleiding van deze zienswijze verscherpen we daarom de tekst van het leidende principe. Gezondheidsbevordering blijkt in de Omgevingsvisie al uit de mogelijkheden binnen het afwegingskader en ook uit verschillende speerpunten. In Speerpunt 1 en 3 ziet u de aandacht die de gemeente wil besteden aan culturele en sportieve activiteiten/evenementen. Ook staat in Speerpunt 1 wat de gemeente wil doen om de openbare ruimte voor iedereen zoveel mogelijk toegankelijk te maken. Dit zodat voorzieningen voor iedereen bereikbaar en bruikbaar zijn. Onder Speerpunt 2 is aangegeven dat de gemeente bij iedere kern tenminste één ontmoetingsplek noodzakelijk vindt. En gaat de gemeente in op een duurzaam behoud van maatschappelijke voorzieningen door bundeling en samenwerking. Ook dit is belangrijk als we het hebben over de gezondheid van onze inwoners. Tot slot wordt in Speerpunt 9 benoemd wat de gemeente doet om het gebruik van de fiets aantrekkelijk te maken. Dit doet de gemeente uit het oogpunt van duurzaamheid maar zeker ook omdat verplaatsing fiets bijdragen aan de gezondheid van inwoners. Het totale gezondheidsbeleid (dat wil zeggen ook de onderdelen die niet onder de fysieke leefomgeving vallen) is samengebracht in het Uitvoeringsprogramma Gezondheid 2025 “Sûnens Foarop” zoals de GGD al aanhaalt. Mede naar aanleiding van deze zienswijzen nemen we bij Uitvoering onder bestaande programma’s ook dit rapport op. *Vanwege deze zienswijze en uit het oogpunt van actualisering nemen het Uitvoeringsprogramma Gezondheid 2025 op onder Uitvoering, bestaande programma’s. Ook passen we het leidende principe aan door het woord bevorderen toe te voegen; We bewaken **en bevorderen** veiligheid en gezondheid.*	Uitvoering Onze leidende principes
c. Speerpunt 3 beperkt zich tot gezondheid/vitaliteit van inwoners, cultuur en sport. Dit kan verbreed worden met voedselomgeving, ontmoeten, bewegen en bescherming tegen ongezonde milieufactoren.	Zie de beantwoording onder 2.b.	
d. GGD adviseert de gemeente om af te stappen van het systeem waarbij initiatiefnemers een keuze hebben in de manier waarop ze meerwaarde bieden voor de samenleving.	Het systeem van het afwegingskader is nader uitgelegd onder 2.b. Het is een bewuste keuze om ruimte te geven voor maatwerk met een strakke begrenzing van wet en regelgeving op het gebied van gezond en veilig als basis. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
e. De GGD geeft aan dat de milieubeginselen mede zijn vastgesteld om gezondheidsschade te voorkomen.	De tekst wordt op dit punt aangepast. *N.a.v. deze zienswijze passen we de tekst onder Uitvoering, milieubeginselen aan. De tekst wordt (in **vet** de toegevoegde tekstdelen): Als het om milieu **en het voorkomen van gezondheidsschade** gaat heeft Nederland in de Europese Unie afspraken gemaakt die altijd en voor alle gemeenten gelden.*	Uitvoering
f. De GGD geeft aan dat ze graag betrokken wordt bij de verdere uitwerkingen van de Omgevingsvisie in programma’s en plannen. Zij adviseert om GGD Fryslân als een vaste samenwerkings- en adviespartner op te nemen als het gaat om de gezonde fysieke leefomgeving (artikel 1.3 Omgevingswet en artikel 16 van de Wet publieke gezondheid).	De gemeente beschouwt de GGD zeker als vaste samenwerkings- en adviespartner. Bij de uitwerking van programma’s en plannen wordt de GGD dan ook betrokken. Dat geldt nu maar zeker ook in de toekomst. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

3 Brandweer Fryslân 31 maart 2025		
a. Het is belangrijk dat er een goede afweging wordt gemaakt tussen maatschappelijke belangen en veiligheid. De landelijk door de veiligheidsregio's geformuleerde 'kernwaarden veiligheid' en de daaruit voortvloeiende 'ontwerp principes voor veiligheid' zijn hierbij richtinggevend. Deze ziet de Brandweer graag terug in de Omgevingsvisie.	De gemeente ondersteunt volledig het belang van veiligheid. Om die reden is veiligheid ook opgenomen als leidend principe. Dat betekent dat ieder plan op veiligheid moet worden beoordeeld. En dat altijd sprake moet zijn van inachtneming van de wettelijke verplichtingen op dit punt. De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen die integraal is. Het volstaat om hierin veiligheid op deze manier op te nemen. Het opnemen van de vele sectorale kernwaarden en/of principes die op deelonderwerpen bestaan is in dit instrument niet passend. Het kan best zijn dat dit soort kernwaarden of principes bij uitwerking van programma's of bij het formuleren van de intenties en regels van het omgevingsplan wel aan de orde zijn. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. Speerpunt 2: De Brandweer Fryslân merkt op dat de gemeente met ketenpartners zoals de Brandweer zou moeten samenwerken om een veilige en gezonde leefomgeving te waarborgen. Bij woningbouw moeten bewoners mede door regels in het omgevingsplan worden beschermd op het gebied van externe veiligheid. Daarnaast zijn brandveiligheid, bluswatervoorzieningen en bereikbaarheid voor hulpdiensten belangrijk in oude kwetsbare binnensteden zoals Franeker.	De gemeente werkt op dit moment al veel samen met de Brandweer en wil dit zeker continueren. Het vertalen van een gezonde en veilige leefomgeving naar regels, waaronder regels voor externe veiligheid, vindt inderdaad plaats in het omgevingsplan en past niet bij de Omgevingsvisie die beleid op hoofdlijnen geeft. De aandachtspunten die de Brandweer geeft voor de binnenstad van Franeker ziet de gemeente ook. Bij ontwikkelingen die de brandveiligheid inclusief de door de Brandweer genoemde aspecten kunnen raken gaat de gemeente dan ook in gesprek met de Brandweer. Dit ongeacht het gebied waarin het speelt. Zie ook het antwoord onder 3.a over veiligheid als leidend principe. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
c. Speerpunt 4: De ontwerp Omgevingsvisie geeft aan dat er op KIE 2 in Franeker ruimte wordt geboden aan nieuwe bedrijven. De Brandweer wordt graag betrokken bij de ontwikkeling van industrieterreinen e.a. industriële omgevingen en civiele bouwwerken zoals bruggen. Dit geldt voor de ontwerp en gebruiksfase.	Zie de beantwoording onder 3.b; bij ontwikkelingen die de brandveiligheid kunnen raken gaat de gemeente in gesprek met de Brandweer. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. Speerpunt 6: De Brandweer adviseert in het kader van de energietransitie om het batterijbeleid van de provincie als uitgangspunt te nemen. De Brandweer wordt graag betrokken bij nieuwe ontwikkelingen waarbij een energieopslagsysteem een rol speelt.	In Speerpunt 6 van de Omgevingsvisie is aangegeven: "We streven naar spreiding van het gebruik van energie zodat overbelasting van het netwerk wordt voorkomen. We volgen de ontwikkelingen voor opslag van energie en kijken waar batterijen nuttig en veilig kunnen worden ingezet. Ook bij de toepassing van batterijen zorgen we voor voldoende spreiding." Bij nieuwe ontwikkelingen waarbij een energieopslagsysteem een rol speelt treedt de gemeente in verband met de eventuele veiligheidsrisico's graag in overleg met de Brandweer. Het is de gemeente bekend dat de provincie Fryslân werkt aan het opstellen van batterijbeleid. Echter de gemeente heeft nog geen kennis kunnen nemen van de resultaten hiervan. Zodra deze wel bekend zijn zal de gemeente zich buigen over de betekenis van dit beleid binnen en voor de gemeente. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
e. Speerpunt 7/8: De Brandweer vraagt aandacht voor voldoende en toereikende bluswatervoorzieningen. De beschikbaarheid hiervan wordt onder meer bedreigd door droogte en verminderde waterbeschikbaarheid ten gevolge van klimaatverandering. Open water is voor de Brandweer een essentiële bron voor bluswater.	De gemeente onderschrijft de noodzaak van voldoende en toereikende bluswatervoorzieningen verspreid over het gemeentelijke grondgebied. In Speerpunt 7 staat: "We willen het zoete water in onze gemeente zo goed mogelijk vasthouden en bergen. Dit is belangrijk omdat er meer droge zomers worden verwacht. Ook is dat belangrijk om voldoende druk te houden en verzilting van het grondwater te vertragen." Ook staat bij dit Speerpunt: "We willen de bestaande hoeveelheid en spreiding van vaarten en sloten behouden en zo goed mogelijk benutten. Watergangen dempen kan alleen als dat wordt gecompenseerd. Naar aanleiding van deze zienswijze voegen we bij de betekenis van voldoende water ook de potentiële functie als bluswater toe zodat dit wordt meegewogen bij eventuele plannen voor demping van watergangen. *Naar aanleiding van deze zienswijze vullen we de tekst in speerpunt 7 aan (**vet** gedrukt is de toegevoegde tekst): We willen het zoete water in onze gemeente zo goed mogelijk vasthouden en bergen. Dit is belangrijk omdat er meer droge zomers worden verwacht. Ook is dat belangrijk om voldoende druk te houden en verzilting van het grondwater te vertragen **en heeft voldoende oppervlaktewater betekenis voor de beschikbaarheid van bluswater**."*	Speerpunt 7

f.	Speerpunt 9: De Brandweer vraagt aandacht voor de effecten van eventuele snelheidsverlagingen en verkeerremmende maatregelen. De bereikbaarheid voor hulpdiensten kan hierdoor negatief worden beïnvloed. De Brandweer vraagt de gemeente om de impact van dergelijke maatregelen goed af te wegen en het advies van de Brandweer in te winnen.	Als gemeentelijke wegen worden aangepast dan is het gebruikelijk dat de gemeente haar plannen deelt met degenen die daar interesse/belang in hebben. De hulpdiensten zijn daar zeker onderdeel van. Waar nodig zal de gemeente dan ook advies vragen aan de Brandweer. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

4 ProRail 10 april 2025		
a. ProRail deelt haar visie op het spoor met de gemeente zodat de gemeente deze mee kan nemen in de Omgevingsvisie.	De gemeente heeft kennis genomen van de “Visie op het spoor” van ProRail. De Omgevingsvisie is een integrale visie op hoofdlijnen. In zo’n visie gaat het juist over het samenbrengen van alle belangrijke punten in speerpunten, in een afwegingskader en het aangeven waar een en ander nog uitgewerkt moet worden in programma’s. De Omgevingsvisie is niet bedoeld om volledige sectorale visies op te nemen. Op de specifieke punten die ProRail benoemt gaan we onder 4.b tot en met 4.j nader in. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. ProRail geeft aan dat zij graag betrokken worden bij plannen voor ontwikkelingen in de nabijheid van het spoor zodat de bedrijfsvoering en eventuele toekomstige uitbreiding van ProRail niet worden belemmerd. ProRail geeft in haar zienswijze advies over: ▪ onderzoek naar geluid; ▪ onderzoek naar trillingen; ▪ veranderingen aan spoorwegovergangen; ▪ veranderingen in waterpeil of grondwerken die de stabiliteit van de spoorbaan kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld Warmte Koude Opslagsystemen of het aanleggen van wadi’s).	De gemeente dankt ProRail voor alle informatie. Deze informatie komt van pas bij concrete initiatieven en bij het opstellen van het juridische omgevingsplan. Bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoor zal ProRail aan de voorkant betrokken worden. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
c. ProRail wijst op de in de Omgevingswet c.a. vastgelegde beperkingengebieden rond hoofdspoorwegen. Voor bepaalde activiteiten geldt hier een melding aan of vergunning van ProRail. In de zienswijze geeft ProRail ook aan dat er noodzakelijke termijnen aan deze trajecten verbonden zijn.	Dank voor de toegezonden informatie. Het bestaan van beperkingengebieden rond hoofdspoorwegen is de gemeente bekend. Bij het opstellen van het omgevingsplan en bij vergunningverlening zal de gemeente alert zijn op de aanwezigheid van deze gebieden. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. ProRail verzoekt de gemeente om de activiteit Spoorwegdoeleinden of Railverkeer te behouden en geen dubbelactiviteiten mogelijk te maken. Mocht er desondanks aanleiding zijn om de dubbelactiviteit archeologie op te nemen dan ziet ProRail graag dat het een aantoonbaar te verwachten archeologische monument betreft.	Deze zienswijze is belangrijk voor het op te stellen omgevingsplan. Zodra het omgevingsplan aan de orde is krijgt ProRail de gelegenheid om te reageren. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
e. ProRail wijst op de eigendommen van ProRail en de consequenties die dit heeft voor het gebruik door derden.	Dank voor deze informatie. De Omgevingsvisie brengt geen verandering in deze eigendom situaties en geeft ook geen juridische regels voor gebruik. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
f. Onderstations zijn cruciaal voor de elektriciteitsvoorziening van de hoofdspoorwegeninfrastructuur. Behoud en bereikbaarheid zijn noodzakelijk geeft ProRail aan. Behoud van bereikbaarheid geldt ook voor railgebonden gebouwen en ondergrondse infra die deel uitmaakt van de hoofdspoorwegeninfrastructuur.	Deze zienswijze is belangrijk voor het op te stellen omgevingsplan of vergunningverlening. Zodra dit aan de orde is krijgt u de gelegenheid om te reageren. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
g. ProRail wijst op het belang van behoud van zicht op de stationsentree in verband met de vindbaarheid voor reizigers.	De gemeente onderschrijft het belang van de bereikbaarheid, bruikbaarheid en zichtbaarheid van stations. Op het moment dat zich plannen in de omgeving van stations zijn, betrekt de gemeente ProRail. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
h. ProRail wijst op de mogelijke negatieve effecten van hoogbouw in de stationsomgeving. Het kan hierbij gaan om windcirculatie/windstromen en risico’s voor omliggende bebouwing (schade aan daken/kappen) door veranderde windbelastingen.	De gemeente neemt kennis van deze informatie. Op dit moment zijn er geen plannen voor hoge bebouwing in de omgeving van stations. Maar zoals aangegeven onder 4.g betrekt de gemeente ProRail in het algemeen bij ontwikkelingen in de omgeving van stations. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
i. ProRail verzoekt de gemeente om rekening te houden met mogelijke schaduwwerking op bouwwerken van ProRail, dit omdat ProRail daken en perronoverkappingen wil benutten voor het duurzaam opwekken van energie.	Op het moment dat zich plannen in de omgeving van stations zijn, betrekt de gemeente ProRail. Als ProRail zelf vergunningplichtige plannen heeft zal de gemeente deze afwegen zoals dat ook bij andere initiatieven verloopt. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
j. ProRail wijst erop dat voor plaatsing van zonnepanelen op parkeerplekken of geluidsschermen langs het spoor een risicoanalyse nodig is. Het gaat om eventuele elektromagnetische invloeden of lichtweerkaatsing met invloed op seinen.	De gemeente neemt kennis van deze informatie. In voorkomende gevallen houdt de gemeente rekening met deze noodzakelijke onderzoeken. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

5 LTO Noord 11 april 2025		
a. LTO Noord heeft voorkeur voor de term ‘belangrijke agrarische sector’ boven de term ‘kansrijke sector’.	Het woord kansrijk is toekomstgericht en daarom gekozen in de ontwerp Omgevingsvisie. Er is echter geen bezwaar tegen de verandering naar belangrijke agrarische sector. Beide begrippen verwijzen naar de prominente plek die de landbouw in onze gemeente heeft. *De zienswijze geeft aanleiding tot een wijziging. Onder Visie/Onze plek in de regio/Vitale economie verandert de tekst in de laatste alinea. Het wordt (gewijzigde tekst in vet):* *De maakindustrie en de zorg, innovatieve bedrijvigheid, landbouw, recreatie en toerisme zijn de vlakken waarop we blijven ontwikkelen. Voor onze gemeente zijn dit* ***belangrijke*** *sectoren.*	Onze plek in de regio
b. LTO Noord vindt dat de Omgevingsvisie in eerste instantie ruimte moet bieden voor ontwikkeling van agrarische bedrijven. Hierbij kan het gaan om intensivering, mechanisatie, innovatie, schaalvergroting, specialisatie, inspelen op welzijnseisen, inspelen op markconcepten of vragen uit de keten, enzovoort. Aanpassing van de bedrijfsvoering t.b.v. maatschappelijke denkbeelden en verwachtingen komt op de tweede plaats en gaan beperkt ingevuld worden indien het economisch niet rendabel is.	De Omgevingsvisie laat de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande omgevingsplan ongemoeid. De Omgevingsvisie geeft ook ruimte om van het omgevingsplan af te wijken. Als er plannen zijn die afwijken van het omgevingsplan dan geldt dat er mogelijkheden zijn voor maatwerk. Het afwegingskader in de Omgevingsvisie geeft aan hoe dat in zijn werk gaat. We snappen daarbij vanzelfsprekend dat ontwikkelingen alleen doorgaan als ze voor de ontwikkelende partij betaalbaar en rendabel zijn. Mede naar aanleiding van uw zienswijze is de tekst bij speerpunt 4 “Een economisch gezonde gemeente…” onder de kop “Plek voor bedrijven…” voor de duidelijkheid aangevuld met een specifieke tekst over de mogelijkheden voor groei van bedrijven in het buitengebied. *Mede naar aanleiding van deze zienswijze wordt de tekst onder speerpunt 4 aangevuld. De tekst wordt (in* ***vet*** *de toegevoegde tekstdelen):* *Daarnaast blijft het mogelijk om bij dorpen* ***of in het buitengebied*** *een bedrijf uit te breiden of te vernieuwen zolang dit in schaal, aard en invloed op de omgeving past. Het is daarbij* ***mede*** *belangrijk dat plekken goed bereikbaar zijn.* ***Zie voor een compleet afwegingskader het onderdeel “Idee” onder “Hoe we plannen afwegen” waar staat wat we belangrijk vinden bij initiatieven die niet passen in het omgevingsplan.***	Speerpunt 4
c. LTO Noord wil in de Omgevingsvisie lezen wat er gaat gebeuren in de agrarische sector en dat dit wordt gefaciliteerd. Er zijn blijvers en stoppers. De blijvers krijgen meer cultuurgrond en dus grotere bedrijven. Ook is er ruimte nodig voor zaken als vergisting, compostering, dierenwelzijn en dergelijke zo geeft LTO Noord aan. De stoppers hebben behoefte aan verandermogelijkheden.	Zoals aangegeven onder 5.b is er ruimte om via maatwerk van het juridische omgevingsplan af te wijken. We sluiten groei of functieveranderingen van agrarische bedrijven niet uit. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. LTO Noord wil dat de Omgevingsvisie uitgaat van het principe; landbouwgrond blijft landbouwgrond. Claims vanuit duurzame energie, waterberging mogen niet rusten op landbouwgrond.	Het is niet mogelijk om in de Omgevingsvisie te garanderen dat landbouwgrond deze functie altijd en overal blijft houden. Daarvoor zijn er teveel andere belangrijke functies die ook om ruimte vragen zoals voldoende woningen voor iedereen. Er zijn veel functies die van algemeen belang zijn, ook voor het functioneren van de landbouw. Denk bijvoorbeeld aan waterberging en beschikbaarheid van energie. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
e. LTO Noord is sceptisch over groenblauwe dooradering. Dit mag nooit structurele nieuwe natuur worden maar moet beperkt blijven tot tijdelijke beheersmaatregelen als onderdeel van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer of Gemeenschappelijk Landbouw Beleid.	In een integrale visie zoals de Omgevingsvisie is, kunnen grote opgaven zoals die van landschap, recreatie, waterbeschikbaarheid en natuur niet ontbreken. Dit zijn algemene belangen die voor een deel ook voor de landbouw belangrijk zijn. Wat in de Omgevingsvisie als kansrijk wordt benoemd zijn daarnaast vooral de grotere watergangen en hun oevers. Veelal zijn deze niet in eigendom bij agrarische ondernemers maar bij het Wetterskip. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
f. LTO Noord wijst erop dat aangepast bermbeheer niet mag leiden tot overwaaiende onkruidzaden op agrarische percelen.	Uiteraard kan de gemeente geen garanties geven ten aanzien van het overwaaien van onkruidzaden. De gemeente vindt aangepast bermbeheer een belangrijk middel om de biodiversiteit en de recreatieve aantrekkelijkheid van het buitengebied te vergroten. Waar en hoe dat plaatsvindt ligt buiten de scope van de Omgevingsvisie en krijgt vorm in beheerplannen. Uitgangspunt is dat goede buren over dit soort zaken in gesprek blijven. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

g. LTO Noord maakt zich zorgen over kwalificaties op de Waardenkaart en Visiekaart. LTO vindt dat voorspelbaar moet zijn welke invloed deze waarden hebben bij de afweging van initiatieven vanuit de agrarische sector.	Zoals eerder aangegeven laat de Omgevingsvisie ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande omgevingsplan ongemoeid. De Waardenkaart speelt een rol als er plannen zijn die niet in het juridische omgevingsplan passen. Voor het bepalen van deze waarden heeft de inbreng van inwoners in de participatie een belangrijke rol gespeeld. Het zijn waarden die breed gedragen zijn. De Waardenkaart gaat vooral over het hoe. In de Omgevingsvisie staat: “We proberen zo goed mogelijk in te spelen op die waarden. Het gaat daarbij niet zozeer om of iets kan maar vooral om hoe iets kan.” De visiekaart geeft aan wat de gemeentelijke visie is voor de verschillende gebieden in Waadhoeke en wat de kansen zijn. De gehele Omgevingsvisie is een visie die zelfbindend is. De visie heeft geen directe juridische gevolgen voor een ondernemer en verplicht niet tot een bepaald handelen. Het kan zijn dat er uitwerkingen komen van onderdelen van de Omgevingsvisie die wel bindend zijn, maar deze hebben dan ook een procedure waarop betrokken inwoners weer kunnen reageren. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

6 Glastuinbouw Nederland 14 april 2025		
a. Glastuinbouw Nederland geeft aan dat de glastuinbouw in Sexbierum onder druk staat. De ooit beoogde ontwikkelruimte voor deze glastuinbouw wordt door het idee voor een klimaatlandschap substantieel beperkt. In Berlikum zit een sterk glastuinbouwcluster met ontwikkelambitie. Het beschikbare gebied is hier vrijwel volledig gevuld. Ontwikkeling voor glastuinbouw op twee locaties is suboptimaal.	De gemeente ziet geen aanleiding om bij het glastuinbouwgebied in Sexbierum uitbreidingsmogelijkheden te bieden en heeft vanuit de sector ook geen signalen gekregen dat er behoefte aan uitbreiding van dit gebied in Sexbierum is. Met het klimaatlandschap verdwijnt op gemeenteniveau inderdaad uitbreidingsruimte voor glastuinbouw. En de gemeente ziet ook dat het bestaande tuinbouwcluster in Sexbierum onder druk staat. In die zin wordt de wens voor uitbreiding vanuit de zittende tuinders in Bitgum-Berltsum begrepen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. Het idee voor een klimaatlandschap kan worden onderschreven, mits een duurzaam ontwikkelingsperspectief in de toekomst wordt geboden. Glastuinbouw Nederland ziet kansen voor integrale ontwikkeling bij Berlikum met bijvoorbeeld een energiehub, inpassing en biodiversiteit, klimaatadaptatie en huisvesting van internationale medewerkers. Glastuinbouw Nederland vraagt de gemeente om de ontwikkelruimte bij Berlikum te onderzoeken. Zij willen graag samenwerken met de gemeente aan de uitwerking van hun visie op het gebied en recht doen aan de waarden van het landschap.	Of er uitbreidingsmogelijkheden zijn bij het glastuinbouwgebied Berltsum is een vraag die niet makkelijk beantwoord kan worden. Dit hangt van veel factoren af. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de ruimtelijke mogelijkheden, de infrastructuur en de energievoorziening. Ook speelt de vraag waarom schaalvergroting nodig is; is dit vanwege verduurzaming of spelen er andere redenen? Het klimaatlandschap is nog in onderzoek. De uitkomst daarvan is nog niet zeker. Als het klimaatlandschap niet haalbaar blijkt in het algemeen of op de beoogde locatie dan ontstaat een nieuwe situatie. Hierdoor kan er mogelijk zelfs een koppelkans liggen voor een klimaatlandschap of onderdelen van het klimaatlandschap en glastuinbouw. Kortom het is niet mogelijk om op voorhand iets in de Omgevingsvisie op te nemen over groei van de glastuinbouw. Wel kunnen wij toevoegen aan de Omgevingsvisie dat de glastuinbouw een belangrijke innoverende bedrijfstak in de regio is die kan bijdrage aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstelling. Als er plannen zijn voor verdere ontwikkeling dan is gemeente benieuwd naar de inhoud daarvan en nodigt u uit om deze te bespreken in een oriënterend gesprek. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

7 Provincie Fryslân 14 april 2025		
a. De provincie Fryslân heeft waardering voor de opzet van de ontwerp-Omgevingsvisie die aansluit bij de Omgevingswet. De uitgangspunten van de visie sluiten voor een groot deel goed aan op de provinciale Omgevingsvisie. De provincie waardeert het plan om een inventarisatie van de kwaliteit van de dorpen te maken. Zij adviseert de gemeente om daarbij ook Grutsk op 'e Romte, de Cultuurhistorische kaart, FAMKE, de Dorpenatlas en de gemeentelijke landschapsbiografie te betrekken.	De gemeente is verheugd met deze positieve reactie van de provincie. Voor wat betreft de inventarisatie van de kwaliteiten van de verschillende dorpen zal de gemeente vanzelfsprekend bestaande studies en documenten op dit punt betrekken. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
b. De provincie heeft nog geen standpunt over het voornemen om binnen Waadhoeke de duurzame energie op één plek te concentreren. Ze geeft aan dat ze na de vorming van nieuw provinciaal beleid (POVI en Energievisie) een besluit kan nemen over de wenselijkheid hiervan.	Waadhoeke neemt het voortouw om van onderop samen met inwoners, grondeigenaren en energiecoöperaties ruimte te zoeken voor duurzame opwek en daarbij de opbrengsten lokaal te houden. De gemeente vindt het spijtig dat er nog geen signaal kan worden gegeven vanuit de provincie met betrekking tot het gebiedsontwikkelingsontwikkelingsproces Klimaatlandschap. Waadhoeke kijkt zorgvuldig naar inrichtingsmogelijkheden, natuurontwikkeling en de koppeling met opgaven in de landbouw en klimaatadaptatie. Ook is het concentreren van duurzame opwek nabij infrastructuur van Liander en Tennet aangegeven in Speerpunt 6 van de Omgevingsvisie. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
c. In de ontwerp-Omgevingsvisie staat dat het beleid voor erfgoed wordt uitgewerkt in een programma. De provincie neemt aan dat de gemeente daarbij de gemeentelijke landschapsbiografie als basis neemt. Ook adviseert de provincie de hiervoor genoemde provinciale documenten bij dit programma te betrekken. Tevens geeft de provincie aan dat het provinciale kwaliteitsteam desgewenst kan ondersteunen bij het maken van keuzes.	Ook voor wat betreft het programma erfgoed zal de gemeente vanzelfsprekend bestaande studies en documenten op dit punt betrekken. Met dank voor het aanbod zal de gemeente te zijner tijd kijken op welke manier het provinciale kwaliteitsteam eventueel kan helpen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. De provincie ondersteunt de intentie om het open landschap open te houden. Zij kan het uitgangspunt dat alleen in het Gardenierslandschap perceelsrandbeplantingen worden gestimuleerd echter niet goed volgen. De provincie geeft aan dat ze bij nieuwe ontwikkelingen op of in aansluiting op bestaande bouwpercelen in het open landschap inpassing met beplanting zullen adviseren.	Het gaat hier waarschijnlijk om een begripsverwarring. In het gehele vrijwel overal open landschap streeft de gemeente naar goede erfbeplantingen rond (boerderij-)erven. Met randbeplantingen op percelen bedoelt de gemeente de beplantingen op de perceelsgrenzen van weilanden, akkerbouw- of tuinbouwpercelen. Het Gardenierslandschap is binnen de gemeente Waadhoeke een uitzondering met een bijzondere historie als tuindersgebied. Dit gebied had vroeger een groot aantal perceelsrandbeplantingen. In een project dat samen met de Provincie Fryslân is doorlopen is daar beleid voor gemaakt. Voor dit gebied worden perceelsrandbeplantingen, in de betekenis zoals hiervoor nader uitgelegd, nagestreefd. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
e. De provincie merkt op dat de ontwerp-Omgevingsvisie behoud van openheid formuleert vanuit landschap en erfgoed en niet vanuit natuurwaarden/kansen voor weidevogels. Zij adviseert om natuurgebieden en weidevogelleefgebied te ontzien bij het aanwijzen van nieuwe functies.	Deze opzet is gekozen omdat zowel het gemeentelijke als het provinciale beleid in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) zichtbaar is. Bij het raadplegen van het beleid voor een locatie komen beide beleidslagen in beeld. De gemeente richt zich daarom op de onderwerpen waar ze ook daadwerkelijk over gaat. De bescherming van het NNN en kansen voor weidevogels ligt bij de provincie. Als dat in het gemeentelijke beleid wordt overgenomen en de provincie zou haar beleid aanpassen, dan moet ook de gemeente haar Omgevingsvisie aanpassen. Bij het beoordelen van plannen of ontwikkelingen kijkt de gemeente ook naar de kaders van hogere overheden. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

8 Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) 15 april 2025		
a. De NAV is belangenbehartiger van de akkerbouwers en dient namens haar leden een zienswijze in. ▪ De NAV heeft kritiek op de Waardenkaart. ▪ De gebieden Zeepolderlandschap, te Ontwikkelen Waddenkust en Donkertegebied zijn ofwel niet gedefinieerd ofwel niet vastgesteld. Onduidelijk is wat de gebieden betekenen voor de inwoners. ▪ De NAV mist het economische en sociale belang van de landbouw/akkerbouw. ▪ De NAV vraagt zich af wat bedoeld wordt met de waarde bodemkwaliteit.	<u>Waardenkaart</u> De Omgevingsvisie laat ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaande omgevingsplan ongemoeid. De Waardenkaart speelt een rol als er plannen zijn die niet in het juridische omgevingsplan passen. Voor het bepalen van deze waarden heeft de inbreng van inwoners in de participatie een belangrijke rol gespeeld. Het zijn waarden die breed gedragen zijn. De Waardenkaart gaat vooral over het hoe. In de Omgevingsvisie staat: “We proberen zo goed mogelijk in te spelen op die waarden. Het gaat daarbij niet zozeer om of iets kan maar vooral om hoe iets kan.” De gehele Omgevingsvisie is een visie die zelfbindend is. De visie heeft geen directe juridische gevolgen voor een ondernemer en verplicht niet tot een bepaald handelen. Het kan zijn dat er uitwerkingen komen van onderdelen van de Omgevingsvisie die wel bindend zijn, maar deze hebben dan ook een procedure waarop betrokken inwoners weer kunnen reageren. <u>Landschapstypen en donkerte</u> Voor het benoemen van landschapstypen is de Landschapsbiografie ‘Het verhaal van Waadhoeke” de basis. Het donkertegebied op de Waardenkaart is gebaseerd op de gebieden die feitelijk het meest donker zijn (bron: de lichtemissie- en hemelhelderheidskaarten). Naar aanleiding van de zienswijze van de NAV hebben we tevens gekeken naar de donkerte op de Visiekaart. Deze hoort op basis van het bestaande donkertebeleid dat is vastgesteld voor het gehele grondgebied te gelden. Mede vanwege deze zienswijze over onduidelijkheid passen we dit aan. <u>Te ontwikkelen Waddengebied</u> Het Te ontwikkelen Waddengebied is ontleend aan het project 1Dyk dat gaande was toen de ontwerp Omgevingsvisie tot stand kwam. Dit project is echter stopgezet. Deze gebiedsaanduiding komt te vervallen. <u>Economisch en sociaal belang van de landbouw/akkerbouw</u> Onder “Onze plek in de regio”, “Vitale economie” staat Waadhoeke beschikt over een uitstekend landbouwgebied waarin honderden ondernemers in de landbouw hun bedrijf hebben. Dit geeft goed weer wat de landbouw voor economische betekenis heeft. Natuurlijk heeft landbouw ook een sociale betekenis, maar dat geldt voor alle bedrijfstakken in Waadhoeke zoals de middenstand, de zorg en het onderwijs. <u>Bodemkwaliteit</u> Met de bodemkwaliteit wordt gedoeld op de geschikte grond voor akkerbouw/teelt van pootaardappels. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen. Dit met uitzondering van de begrenzing van het donkertegebied op de Visiekaart en het verwijderen van het Te ontwikkelen Waddengebied. Het donkertegebied op de Visiekaart wordt conform het bestaande donkertebeleid uitgebreid tot het gehele gemeentelijke grondgebied.*	Wijziging Visiekaart
b. Bij het onderdeel ‘Onze plek in de regio’ ziet de NAV kort de teelt van pootaardappelen en graan genoemd. De NAV mist erkenning dat de gemeente Waadhoeke wat betreft de teelt van pootaardappelen, die door de ligging en omstandigheden juist hier duurzaam kan plaatsvinden, een significante rol speelt in de wereldvoedselvoorziening door het leveren van gezond uitgangsmateriaal.	In de Omgevingsvisie staat al tekst over de prominente rol van de pootaardappelteelt. We kunnen meegaan in het idee om dit nog te versterken. *Deze zienswijze geeft aanleiding om de tekst over de pootaardappelteelt uit te breiden. Dit in het onderdeel Visie/Onze plek in de regio. De aangepaste tekst wordt (toegevoegde tekst in het **vet**): Waadhoeke staat bekend vanwege het fraaie open terpenlandschap met zijn boerderijen staten en stinzen, vanwege het Bildt met teelt van pootaardappelen en graan, vanwege het Sjûkelân, het Werelderfgoed Waddenzee en het Werelderfgoed planetarium.* ***De teelt van pootaardappelen heeft een grote rol in de voedselvoorziening en levert gezond uitgangsmateriaal voor aardappelteelt in landen over de hele wereld.***	

c. Bij 'vitale economie' staat dat de gemeente inzet op o.a. de landbouw. De NAV vindt dat daarbij hoort dat de infrastructuur verbeterd wordt zodat inwoners minder last hebben en bedrijven beter bereikbaar worden. En dat de gemeente zou moeten streven naar reductie van gemeentelijke regelgeving. Als voorbeelden noemt NAV vergunningverlening voor gaskanon, mogelijke beperkingen van gewasbestrijdingsmiddelen, verminderen regelgeving voor behoud terpen en kwelderlandschap .	<u>Infrastructuur</u> Voor wat betreft de opmerking over de infrastructuur verwijzen we naar de tekst van speerpunt 9. In dit deel van de Omgevingsvisie staat al "Een algemeen punt is dat wegen en paden niet breed genoeg zijn. Landbouwvoertuigen worden zwaarder en langer. Ook fietspaden of -stroken worden intensiever gebruikt; er is meer variatie in fietssnelheden en soorten vervoermiddelen. Daar waar het mengen van fietsen met gemotoriseerd verkeer niet wenselijk is kijken we of verbreding of aanleg van fietspaden mogelijk is. Dit koppelen we met de momenten waarop we structureel onderhoud uitvoeren." <u>Reductie regelgeving</u> De gemeente wijst erop dat er veel Europese regels, Rijksregels en provinciale regels zijn waar de gemeente geen of maar een beperkte invloed op heeft. Deze regels blijven van kracht. In de Omgevingsvisie is bestaand beleid van de gemeente verwerkt. In dit bestaande beleid zitten geen aanleidingen om de gemeentelijke regels te versoepelen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
d. De NAV vraagt zich af wat bedoeld wordt met 'We ondersteunen de gevraagde veranderingen in de landbouw'.	Bedoeld wordt dat te verwachten veranderingen zoals behoefte aan aanpassingen van de omvang, aard of functie van agrarische bedrijven door nieuwe opgaven of omstandigheden worden ondersteund. Omdat de tekst kennelijke tot onduidelijkheid leidt passen we deze aan. *Naar aanleiding van deze zienswijze passen we de tekst onder Visie/Onze plek in de regio/Vitale economie aan. Het wordt (aanpassingen in **vet**): Ook ondersteunen we de **verwachte** veranderingen in de landbouw **ten gevolge van nieuwe opgaven of omstandigheden.***	Onze plek in de regio
e. De NAV kan zich niet vinden in de tekst van het onderdeel 'Natuurlijk in balans' waarin de gemeente volgens de NAV buiten haar bevoegdheden treedt. De NAV zou het hier meer passend vinden en in lijn met de provinciale landbouwvisie dat er in de gemeente ruimte komt voor verschillende type bedrijven (gangbare boer en groene boer).	De term Natuurlijk in balans ontstond in de Regio Deal Noardwest Fryslân. Dit is een convenant uit 2023 van 40 miljoen euro met het Rijk voor brede welvaart gericht op drie pijlers: Vitale Economie, Kwaliteit van Leven en Natuurlijk in balans. De pijler Natuurlijk in balans en de tekst in de Omgevingsvisie onder dit punt sluit geen agrarische bedrijfstypen uit. Dit met uitzondering van nieuwvestiging van intensieve veehouderijen. De gangbare boer en de groene boer zijn beide op hun plek in Waadhoeke en onderdeel van een belangrijke economische tak in de gemeente. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
f. De zinsnede 'Bij veranderingen in het buitengebied kijken we steeds hoe de ontwikkeling zo goed mogelijk aan kan sluiten bij onze geschiedenis en daar op voort kan gaan.' vindt de NAV ongewenst.	In het participatietraject bleek hoe belangrijk onze inwoners ons landschap vinden en de versterking daarvan. Een uitgebreide studie in de vorm van de Landschapsbiografie ging vooraf aan het Omgevingsvisietraject en is mede basis geweest voor de Omgevingsvisie. Waadhoeke staat zeker niet stil, maar is continu in beweging. Echter de stappen die we zetten en veranderingen die we doorvoeren verhouden zich tot de waarden die er zijn en die voortkomen uit onze gezamenlijke geschiedenis. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
g. De NAV vindt het goed dat de visie de verzilting van landbouwgronden adresseert. Wel stelt de NAV voor dat de gemeente niet zelf zaken rondom verzilting oppakt maar dit samen met partijen uit de Waddenagenda doet.	De gemeente wil samen met alle daarbij betrokken partijen helpen om het verziltingsproces zoveel mogelijk te vertragen en te minimaliseren. De samenwerking in de Waddenagenda is daarvoor een goed voertuig. Bovendien is de gemeente actief aangesloten bij het kenniscluster verzilting om samen met kennisinstellingen, overheid, onderwijs en bedrijfsleven de krachten te bundelen rond verzilting in de kuststrook. Salta brengt partijen samen om de praktijk van een handelingsperspectief te voorzien *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
h. Speerpunt 4: De gemeente heeft het over de landbouwtransitie. Naar het oordeel van de NAV is dit niet meer in lijn met de koers van de provincie en zou deze gericht moeten zijn op het afnemen van het aantal bedrijven en vergroting van resterende bedrijven.	Naar aanleiding van deze zienswijze passen we de koptekst onder speerpunt 4 aan. In plaats van "Faciliteren transitie landbouw" spreken we over "Faciliteren veranderingen landbouw". Dit omdat dit beter de lading dekt. *Deze zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van de koptekst onder Speerpunt 4: Faciliteren **veranderingen** landbouw (vet gedrukte tekst is nieuw)*	Speerpunt 4
i. De gemeente geeft te weinig blijk van het belang van de pootaardappelteelt. De akkerbouwgrond behoort tot de beste in Nederland/Europa en zou niet voor functies als recreatie moeten worden gebruikt.	Zoals aangegeven onder 8.b is het belang van de pootaardappelteelt tekstueel versterkt in de visie. Dit neemt niet weg dat de Omgevingsvisie integraal is. We kijken daarom zoveel mogelijk naar koppelkansen. Recreatief medegebruik van het noordelijke kleigebied sluiten we dan ook niet uit. *Deze zienswijze geeft (afgezien van het genoemde onder 8.b) geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.*	

j. Speerpunt 6: Met het klimaatlandschap wordt een groot gebied niet gebruikt voor landbouw/kassen maar voor zonnepanelen. Volgens de NAV is dit in strijd met de landelijke zonneladder en de Agenda voor het Waddengebied. Daarnaast helpt zonne-energie (met name zomers beschikbaar) niet met het afbouwen van gas (vooral 's winters nodig) en is het idee in strijd met de intentie om het landschap groen te behouden en vast te houden aan historisch gebruik.	<u>Gebruik van landbouwgronden</u> Bij "Onze plek in de regio" onder "Natuurlijk in balans" is tekst opgenomen over het ruimtegebruik in het buitengebied. Hierin is aangegeven dat de gemeente plaats moet geven aan heel veel functies maar dat ze toch tracht om zo zorgvuldig mogelijk met landbouwgebieden om te gaan. Dit betekent eerst binnenstedelijk bouwen en pas daarna buitenstedelijk. En voor opwekking van energie- en zoetwatergebieden in het buitengebied betekent dit dat we kijken naar de minder productieve landbouwgebieden. <u>Zonneladder</u> De Rijks zonneladder geeft voor landbouw- of natuurgrond aan dat voor zonne-energie het "Nee-tenzij principe" geldt. Er zijn uitzonderingen waarbij zonne-energie op landbouwgrond wel acceptabel is. De provincie is het bevoegd gezag om hier op toe te zien en heeft inmiddels regels toegevoegd in de Omgevingsverordening op dit punt. De gemeente betrekt deze regels in haar onderzoek. De NAV geeft aan dat zon op landbouwgrond ook in strijd zou zijn met de Agenda voor het Waddengebied. Een dergelijke uitspraak hebben we niet in dit document kunnen vinden. <u>Het nut van zonne-energie</u> Het klimaatlandschap kan onder meer bestaan uit opstelling van zonnepanelen. Er kunnen ook andere vormen van duurzame opwek in het gebied komen. Er ontwikkelen zich daarnaast ook meer mogelijkheden voor energie-opslag. De gemeente houdt deze ontwikkelingen in de gaten en waakt daarbij over de veiligheid daarvan. Dit maakt dat het zomer/winteraspect-nadeel dat de NAV benoemt minder aan de orde is. Ook is het zo dat in de zomer bij hittestress juist weer energie nodig is voor koeling. <u>Landschap en groen</u> Bij de vormgeving van dit klimaatlandschap neemt de gemeente haar eigen randvoorwaarden vanzelfsprekend in acht. Deze gaan niet over behoud van het historische gebruik maar over het feit dat nieuwe ontwikkelingen zich verhouden tot de waarden van het landschap en het ontstaan daarvan. Dit kan ook betekenen dat bijvoorbeeld een oude waterloop hersteld wordt en dat er een goede landschappelijke inpassing wordt gemaakt die zorgt voor een geleidelijke overgang naar het omliggende landschap. We zoeken ook met name naar combinaties. Combinaties van landbouw met de opwek van duurzame energie. Combinaties tussen landbouw, natuurontwikkeling en wateradaptatie. Niet of alleen landbouw of alleen energie, maar én. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.*	
k. Speerpunt 7: De NAV wijst op de risico's die samenhangen met een groene dijk. Een groene dijk is een brug voor plaaginsecten. Bij de pootaardappelteelt geldt een nultolerantie voor bladluizen.	Het is nog niet bekend welke vorm de dijk krijgt. De dijkversterking 1Dyk is een project waar veel partijen bij betrokken zijn geweest echter dit project is stopgezet. Het 'Integrale Inrichtingsplan' (IIP) en het dijkverbeteringstraject Koehool–Lauwersmeer zijn nu losgekoppeld. De tekst over 1Dyk wordt daarom aangepast. De dijkversterking zal in verschillende stappen vorm krijgen. De gemeente wil gezien het nog komende samenwerkingstraject geen voorschot nemen op de doorstart die plaatsvindt. Echter hoe de dijk er ook uit komt te zien, er kan nooit uitgesloten worden dat insecten vanaf de dijk de akkerlanden bereiken of andersom. *Deze zienswijze is een reactie op de tekst uit het project 1Dyk die in de ontwerp Omgevingsvisie was opgenomen. Omdat het project 1Dyk is gestopt passen we de zinssnede over de dijkversterking aan. Ook wordt Te ontwikkelen Waddenkust uit de Visiekaart gehaald.*	Wijziging Visiekaart
l. Speerpunt 7 en 8: Voor de zorg van voldoende zoetwatervoorraad/-berging en aanpak van verzilting gaat de NAV ervan uit dat de gemeente zich als een van de ondertekenaars conformeert aan de Waddenagenda.	Als de gemeente in een samenwerkingsverband afspraken maakt komt zij deze na. Dit tenzij er dwingende redenen zijn om van deze afspraken afstand te doen. In dat geval is het aan de gemeente om haar partners op de hoogte te houden en haar keuze te motiveren. In de Waddenagenda is aandacht voor het thema verzilting in de kustzone specifiek in relatie tot de landbouw gelet op het belang van de beschikbaarheid van zoet water voor de landbouw en gewasteelt. De Omgevingsvisie van Waadhoeke onderstreept dit belang. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.*	
m. Speerpunt 7 en 8: In het project 1DYK is inmiddels de potentiële aanleg van dijkplassen losgelaten omdat dit ten koste zou gaan van goede landbouwgrond. De NAV geeft aan dat dijkplassen in tegenspraak zijn met de Waddenagenda en dat deze de zoetwaterhuishouding in de omliggende percelen zouden kunnen verstoren.	Voor wat betreft deze zienswijze over een onderdeel van het project 1Dyk verwijzen we naar de beantwoording onder 8.k.	

n. Speerpunt 7: De NAV vraagt zich af wat bedoeld wordt met: We moedigen aangepast peilbeheer aan. De NAV geeft aan dat in de Waddenagenda een zoetwateragenda is opgenomen en dat de gemeente zich daaraan heeft geconformeerd. De NAV meldt dat peilverhoging negatief werkt in gebieden waar het water al brak is. Peilverhoging kan ook risico's opleveren voor overstroming.	Aanpassingen aan het waterpeil vinden in het algemeen plaats in goed overleg en ten behoeve van een belangrijk doel. Het Wetterskip is hier de leidende partij. Met de aangehaalde zin wil de gemeente ondersteunen dat peilbeheer een rol kan spelen in het behoud van voldoende zoetwater en het tegengaan van verzilting en dat zij dit ondersteunen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.*	
o. Speerpunt 8: De NAV vindt faciliteren van verandering naar meer natuurinclusieve landbouw voor Waadhoeke geen optimale visie. Vanwege de nultolerantie voor bladluizen zijn bloemrijke akkerranden enz. contraproductief. De NAV ziet geen meerwaarde in natuurinclusie/natuurinclusieve inrichting van erven.	Agrarische ondernemers kunnen hun eigen keuzes maken voor wat betreft hun bedrijfsvoering. Zowel de gangbare boer als de groene boer is en blijft welkom in de gemeente. De agrarische ondernemer bepaalt zelf of deze bloemrijke akkerranden in wil zaaien. Wel is in de ontwerp Omgevingsvisie aangegeven dat erfbeplanting belangrijk is voor boerderijerven. Dit geldt voor alle boerderijerven. In de Omgevingsvisie staat hierover: "We stimuleren erfbeplanting en waken over behoud. We maken een Kwaliteitsnota erven buitengebied. Dit doen we als hulp voor eigenaren van een erf om een goed erfinrichtingsplan te maken, en voor onze gemeente om veranderingen op erven goed te begeleiden." *Deze zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.*	
p. Speerpunt 8: Bloemrijke akkerranden en ecologisch bermbeheer leidt tot verhoging van onkruiddruk. De NAV ziet liever een integrale samenwerking waarbij landbouw en gemeente samenwerken.	De gemeente vindt aangepast bermbeheer een belangrijk middel om de biodiversiteit en de recreatieve aantrekkelijkheid van het buitengebied te vergroten. Waar en hoe dat plaatsvindt ligt buiten de scope van de Omgevingsvisie en krijgt vorm in beheerplannen. Uitgangspunt is dat goede buren over dit soort zaken in gesprek blijven. Het is dus zeker de bedoeling om tot een goede samenwerking te komen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
q. Speerpunt 8: Aanplant van perceelsrandbeplantingen geeft zichtplaatsen voor roofvogels die een gevaar vormen voor weide- en akkervogels. Ook de gemeente heeft voor wat betreft de weide- en akkervogels een zorgplicht.	Het landschap, tussen Marsum en Wier, het Gardenierslandschap, was een tuindersgebied waar vanouds beplante perceelsranden voorkwamen. In dit overigens beperkte gedeelte van het gemeentelijke grondgebied stimuleert de gemeente beplanting op perceelsranden. Dit is beleid dat samen en met instemming van de provincie is opgesteld, door de gemeenteraad is vastgesteld en al van kracht is. De omgeving is hier ook al minder open dan grote delen van de gemeente Waadhoeke en daarom niet bij uitstek geschikt voor weidevogels. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
r. Speerpunt 8: De aanwijzing van de Bildtdijken als cultureel erfgoed levert geen extra toeristen op maar wel beperkingen voor het aanbrengen van zonnepanelen. Vervolgens wil de gemeente dan meer zonnepanelen op landbouwgrond. De NAV denkt dat het anders kan.	Er zijn aparte criteria opgesteld voor zonnepanelen op de daken van gebouwen in de Bildtdijken vanwege de cultuurhistorische waarden. Het is echter niet zo dat er geen mogelijkheden zijn, integendeel. In het algemeen geldt we benutten veel daken voor zonne-energie. Echter ons energiegebruik neemt in heel Nederland nog steeds toe. Er is echt meer nodig dan alleen zon op daken. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
s. Speerpunt 9: De NAV vindt het idee om fietsers af te scheiden van wegen een goed punt. NAV geeft wel mee dat voorkomen moet worden dat er met versmallingen op wegen schijnveiligheid wordt gecreëerd.	De gemeente zoekt naar effectieve oplossingen die de verkeersveiligheid verbeteren. Als gemeentelijke wegen worden aangepast dan is het daarnaast gebruikelijk dat de gemeente haar plannen deelt met degenen die daar interesse/belang in hebben. U kunt de plannen dan tijdig inzien en aandachtspunten inbrengen. Zeker als wij zien dat een plan mogelijk consequenties heeft voor bepaalde bedrijven of bedrijfstype dan zullen we onze plannen specifiek ook voorleggen aan deze betrokkenen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

t. Leidende principes: De NAV vindt de tekst over leidende principes kort en nietszeggend. NAV vraagt zich af wat er gebeurt als principes met elkaar botsen. Een principe over sterke economie ontbreekt.	De leidende principes zijn onderdeel van het afwegingskader. Dit kader is de basis voor het leveren van maatwerk voor plannen die niet in het juridische omgevingsplan passen. Algemeen uitgangspunt voor de groeimogelijkheden van bedrijven in het buitengebied is de regelgeving in het omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan). De Omgevingsvisie laat deze rechten ongemoeid. Daarnaast biedt de Omgevingsvisie mogelijkheden om maatwerk te leveren voor initiatieven van bedrijven die niet in het omgevingsplan passen. Daarvoor is een afwegingskader opgenomen. Het afwegingskader met de leidende principes is een kans bovenop de kansen die het omgevingsplan al biedt. Dit kader is anders dan de juridische regels in het omgevingsplan. Het is een afweging op kwaliteit. Op basis van de leidende principes zijn minimumvoorwaarden geformuleerd en een aantal mogelijkheden om aan te geven waarom groei van een bedrijf niet alleen gunstig is voor een rendabele bedrijfsvoering van het bedrijf zelf maar ook iets belangrijks toevoegt voor het grotere geheel. De leidende principes zijn bewust gericht op maatschappelijke meerwaarde. Ook is bewust een keuze gegeven voor de ontwikkelende partij om meerwaarde aan te tonen. Het is dus een lenig systeem met een basis van minimale voorwaarden. Een leidend principe over economie past niet in dit systeem. Het aangediende plan is doorgaans al een toevoeging aan de economie. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
u. Leidende principes: De NAV mist zoiets als “in samenspraak”	Zoals eerder aangegeven gaat de gemeente graag in gesprek met belanghebbende partijen. Dit als het om aanpassing van de wegen gaat, om het watersysteem, om verzilting, om bermbeheer en nog veel andere onderwerpen. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
v. Leidende principes: De NAV vindt dat als bodem en water leidend zijn de dijkplassen en zonneakkers op landbouwgrond moeten komen te vervallen.	Verwezen wordt naar de beantwoording van 8.a, 8.m en 8.j. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
w. De NAV vindt dat de ontwerp Omgevingsvisie vaag is en op sommige punten intern strijdig. Dit geeft in de ogen van NAV het risico van conflicten in de gemeente.	Een visie op hoofdlijnen is altijd enigszins abstract. Daarom zijn er ook vervolgstappen. Deze zijn te zien bij het hoofdstuk Uitvoering. Er zijn en worden uitvoeringsprogramma’s gemaakt. Ook wordt er gewerkt aan het juridische omgevingsplan. Deze vervolgproducten kennen ook een procedure waarin de NAV kan participeren. De NAV geeft aan dat er mogelijk een risico is voor conflicten. Dat lijkt niet zo waarschijnlijk. Het is wel mogelijk dat er op deelgebiedniveau nog scherpere keuzes moeten worden gemaakt door de gemeente. Daarvoor bestaan er dan de vervolginstrumenten zoals het programma. De Omgevingsvisie is uitsluitend bindend voor de partij die hem vaststelt. Dus de gemeente is gebonden aan de inhoud van de Omgevingsvisie en kan daar alleen van afwijken als ze dat goed kan motiveren. Ook wordt de Omgevingsvisie met enige regelmaat op punten aangepast. Vanwege de dynamische tijd waarin we leven heeft de wetgever aangeven dat dit ook nodig is. De voorliggende Omgevingsvisie is dus de versie 1.0. Bij iedere aanpassing zal er weer ruimte zijn voor dialoog. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
x. De NAV hoopt dat de gemeente zich bewust is van de waarde van de uiterst vooruitstrevende akkerbouwbedrijven in de gemeente en deze niet zal ontmoedigen in hun bedrijfsvoering maar juist verduurzaming zal faciliteren. Dat betekent overigens niet alleen of per se een overgang naar natuurinclusieve landbouw. De NAV pleit voor een integrale benadering van een toekomstgerichte gemeente en daarmee van een toekomstgerichte landbouw. Deze zou wat NAV betreft zoveel mogelijk in goed overleg met de sector moeten worden vormgegeven.	Ook de gemeente is gericht op verduurzaming. Zoals aangegeven is er daarbij ruimte voor verschillende bedrijfstypen naast elkaar. Ook voor de gemeente zijn de woorden integraal en goed overleg belangrijk om samen te werken aan de toekomst van Waadhoeke. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

9 Tennet		
Tennet geeft aan dat bij de vormgeving van ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de bestaande hoogspanningsinfrastructuur.	De gemeente is zich hier van bewust. Bij het opstellen van het omgevingsplan en bij vergunningverlening zal de gemeente alert zijn op de aanwezigheid van deze hoogspanningsinfrastructuur. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet waardeert de ambities van de gemeente op het gebied van de energietransitie. Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en bij wijziging van het omgevingsplan moet wel voldoende ruimte worden gereserveerd en geborgd voor de benodigde netinfrastructuur.	De gemeente is zich hier van bewust. Bij uitwerking van de Omgevingsvisie en vergunningverlening zal Tennet worden betrokken. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Gezien de aanwezigheid van een 110 kV hoogspanningsstation vraagt Tennet de gemeente om in het toekomstige omgevingsplan de regels over geluid af te stemmen met hen. Daarbij worden ze graag in een vroeg stadium betrokken.	Bij het opstellen van het gemeentelijke omgevingsplan zal aandacht worden besteed aan dit onderwerp en aan afstemming op dit punt met Tennet. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Met betrekking tot mogelijke gezondheidseffecten in relatie tot elektromagnetische velden is het van belang te benadrukken dat hoogspanningsinfrastructuur potentiële risico's met zich mee kunnen brengen voor de gezondheid van omwonenden en mogelijke interferenties teweeg kunnen brengen met bestaande apparatuur. Tennet geeft aan dat de gemeente zich moet beraden over hoe ze met deze potentiële risico's wil omgaan. Tennet is bereid om hier relevante en actuele informatie over te verstrekken.	De gemeente ontvangt graag op korte termijn relevante en actuele informatie op dit punt, toegespitst op haar gemeentelijke grondgebied. Pas dan kan de gemeente beoordelen of en hoe ze moet omgaan met de benoemde potentiële risico's. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet wijst erop dat klimaatadaptatiemaatregelen, zoals waterberging en het vergroenen van de openbare ruimte, mogelijk effecten heeft op zowel de bovengrondse als de ondergrondse infrastructuur, inclusief hoogspanningskabels en het station. Tennet denkt graag mee als deze kwesties zich voordoen.	Bij uitwerking van de Omgevingsvisie en vergunningverlening op deze punten zal Tennet worden betrokken. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet geeft aan dat als er vogelweidegebieden worden aangewezen deze tot een stijging van draadslachtoffers kan leiden. Ook bemoeilijkt een dergelijke aanwijzing het onderhoud van de hoogspanningsverbindingen. De ontwikkeling en/of aanwijzing van een natuurgebied vraagt aandacht vanwege hoogopgaande beplanting/bomen en aanplant of verwijdering van diepwortelende beplanting bij bovengrondse of ondergrondse verbindingen/kabels.	Aanwijzingen van vogelweidegebieden of natuurgebied gebeurt doorgaans door de provincie. Voor het overige is deze zienswijze belangrijk voor het op te stellen omgevingsplan of vergunningverlening. Zodra dit aan de orde is krijgt Tennet de gelegenheid om te reageren. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet laat weten dat zonneparken binnen de belaste strook van een hoogspanningsverbinding uitsluitend met toestemming van Tennet kunnen ontstaan. Aanleg van een zonnepark op het kabelbed van een ondergrondse verbinding is uitgesloten.	Bij het opstellen van het omgevingsplan en bij vergunningverlening zal de gemeente hier alert op zijn. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet vraagt de gemeente om bij het aanwijzen van gebieden voor windturbines in de nabijheid van hoogspanningsverbindingen het Handboek Risicozonering Windturbines te gebruiken.	Bij uitwerking van de Omgevingsvisie en bij vergunningverlening zal de gemeente hier alert op zijn. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet geeft voor windturbines met een hoogte kleiner dan 15 meter afstandseisen aan t.o.v van boven- of ondergrondse verbindingen/kabels.	Bij het opstellen van het gemeentelijke omgevingsplan en bij vergunningverlening zal aandacht worden besteed aan dit onderwerp en aan afstemming op dit punt met Tennet. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet geeft aan waar op gelet moet worden bij de ontwikkeling van bedrijven in de nabijheid van hoogspanningsverbindingen en wat risico's kunnen zijn als masten falen (bijvoorbeeld in relatie op eventuele schade aan buisleidingen).	Bij het opstellen van het gemeentelijke omgevingsplan en bij vergunningverlening zal aandacht worden besteed aan dit onderwerp en aan afstemming op dit punt met Tennet. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet adviseert om gebruik te maken van de staalkaart Elektriciteit en gas in het omgevingsplan.	Deze zienswijze zal betrokken worden bij het opstellen van het omgevingsplan. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Tennet wijst erop dat bij wijziging van functies in de nabijheid van hoogspanningsverbindingen en stations altijd afstemming moet plaatsvinden.	Indien dit aan de orde is gaat de gemeente in overleg met Tennet. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Bij aanvragen van omgevingsvergunning in de omgeving van hoogspanningsverbindingen en stations is het advies om initiatiefnemers vooruitlopend op vergunningverlening een gesprek aan te laten gaan met Tennet.	Bij vergunningtrajecten zal de gemeente hier alert op zijn. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen*.	
Tennet adviseert om bij vergunningvrije activiteiten een uitzondering te maken voor de belaste strook van hoogspanningsverbindingen.	Deze zienswijze zal betrokken worden bij het opstellen van het omgevingsplan. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

10 Indiener		
Indiener maakt zich zorgen over het voornemen om een Klimaatlandschap in te richten. Indiener meent dat dit ook in strijd is met andere uitspraken in de ontwerp Omgevingsvisie over de waarden van het kleiterpenlandschap. Indiener geeft aan dat er nog veel mogelijkheden zijn voor zon op daken en dat grote windturbines beter in ander gebieden zoals Flevoland passen. Ook vindt indiener dat de naam Klimaatlandschap zaken mooier maken dan ze zijn.	In de Omgevingsvisie wordt aangegeven dat de gemeente bezig is met een onderzoek naar een mogelijk klimaatlandschap ten behoeve van de opwekking van duurzame energie. Dit onderzoek loopt nog. Het woord klimaatlandschap is gekozen om aan te geven dat de gemeente niet alleen aan duurzame opwek van energie denkt voor dit gebied maar ook aan de manier waarop dit zo goed mogelijk vormgegeven kan worden. Het woord is daarnaast gekozen om aan te geven dat we deze duurzame opwek zoveel mogelijk willen combineren met andere maatschappelijke doelen. De gemeente begrijpt dat het onderzoek onzekerheid geeft voor omwonenden en inwoners. En dat duurzame opwek van energie voor de meeste mensen geen verrijking is van het landschap. In de Omgevingsvisie is aangegeven dat de waarden van Waadhoeke zoals deze op de waardenkaart zijn aangegeven vooral gaan om het 'hoe' en niet aangeven 'of' iets kan. Dat is ook het doel; als het klimaatlandschap doorgaat dan gaan we het zo goed mogelijk inpassen en koppelen met andere maatschappelijke doelen. De input van de directe omwonenden is voor de keuzes bij deze inpassing en koppelkansen een belangrijke basis. Om de CO_2 doelen op Rijks, Provinciaal en gemeentelijk niveau te bereiken is het nodig dat alle provincies en gemeenten bijdragen. Het energieverbruik in ons land, neemt ondanks alle energiebesparende maatregelen nog steeds toe. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
11 Indiener		
De betrokken indiener heeft een idee voor de inrichting van een groenstrook tussen de Thomas de Grootstraat en de Uranusbaan. Hier ziet indiener kansen voor een wadi of wadi's. Een dergelijke inrichting kan dienen voor de opslag van water, natuurontwikkeling en recreatie/speelvoorziening en dient dus meerdere doelen.	 In de Omgevingsvisie is voldoende groen, waterberging en wandel- en speelruimte belangrijk. Het idee van de indiener sluit hierbij aan. De Omgevingsvisie benoemt doelen op hoofdlijnen. De uitwerking in concrete plannen wordt niet in de Omgevingsvisie opgenomen maar bijvoorbeeld in op uitvoering gerichte programma's. In dit geval heeft indiener een idee voor herinrichting van de openbare ruimte. Het idee wordt meegegeven aan de afdeling Beheer Openbare Ruimte (BOR). *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
12 Indiener		
Indiener ziet graag dat de verdere uitbreiding van het bedrijventerrein in Franeker met een grondbank, depot, zwaaikom en insteekhaven wordt meegenomen in de Omgevingsvisie. Dit om strijdigheid met de visie te voorkomen.	Indiener geeft een inrichtingsschets met verschillende onderdelen zoals een grondbank, een depot en zwaaikom gesitueerd op de locatie die op de Visiekaart is gemarkeerd met uitbreiding bedrijventerrein. De schets is bij de gemeentelijke organisatie bekend. Op voorhand is er geen strijdigheid met de Omgevingsvisie. Het instrument Omgevingsvisie is echter niet de goede weg om veilig te stellen dat de exacte onderdelen die indiener voorstelt doorgang kunnen vinden. Hiervoor is een wijziging van het omgevingsplan of een vergunningenprocedure nodig. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	

13 Indiener		
Indiener is van mening dat klachten niet goed worden afgehandeld door de gemeente. Het betreft o.m. klachten over het draaien van een dieselcompressor achter een erf, voedselverkoop op het industrieterrein in Berltsum en het gebruik van de kademuur.	De afdeling handhaving van de gemeente herkent de klachten van indiener. De gemeente heeft inzet getoond om deze klachten zoveel mogelijk te verhelpen. De ombudsman heeft uitgesproken dat deze inzet voldoende is geweest. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
Indiener geeft ook aan dat de Tichelersdyk nog steeds gebruikt wordt voor de ontsluiting van het industrieterrein. De Stichting Berlikumer Belangen heeft al 15 jaar geleden aangegeven dat deze weg daar niet voor geschikt is. Ook houdt indiener een pleidooi voor meer groen.	De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Meer op uitvoering gerichte zaken zoals het verbeteren van specifieke verkeerssituaties op een locatie horen in het instrument Programma. In het hoofdstuk uitvoering is bij de programma's aangegeven dat de Mobiliteitsvisie blijft gelden. In deze visie zijn probleemplekken geïnventariseerd en is een volgorde van prioriteit aangegeven. De eventuele belasting van de Tichelersdyk met vrachtverkeer is hierin niet als probleem geïnventariseerd. Het industriële verkeer kan via de Gernierswei en Jetskereed op een goede manier worden afgewikkeld. Mochten er aanhoudende en breed gedragen klachten zijn over het gebruik van de Tichelersdyk dan kan dit bij herijking van de Mobiliteitsvisie door indiener of de Stichting Berlikumer Belangen aan de orde worden gesteld. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen*	
14 Indiener		
Indiener woont op een steenworp afstand van de watertoren in Franeker. Deze watertoren heeft zijn oorspronkelijke functie verloren. De nieuwe eigenaren zijn van plan de toren om te bouwen tot café, restaurant en hotel. Indiener maakt bezwaar tegen deze plannen, vanwege te verwachten overlast door licht en geluid, extra (parkeer)drukte in onze straten en inkijk in het erf en de woning van betrokkene.	De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Voor veranderingen van functie op een bepaalde locatie die niet passen in het omgevingsplan zijn vergunningen nodig. Bezwaren op functieverandering worden niet in een Omgevingsvisie afgehandeld maar in deze vergunningtrajecten. *Deze zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.*	
15 Indiener		
Indiener mist in de ontwerp Omgevingsvisie een duidelijke intentie of visie op het punt van verouderde industrie en/of locaties voor bedrijven. Zo'n visie is wel belangrijk voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Als voorbeeld noemt indiener dat de herinrichtings/woningbouwplannen voor de Opslach in Dronrijp niet zijn opgenomen. Ook mist indiener een toekomstvisie voor de locatie slachterij/melkfabriek in Dronrijp. Locaties die in de historie zijn ontstaan in de bebouwde kom en zijn uitgegroeid tot zwaardere categorieën industrie zullen mogelijk ook in andere delen van de gemeente aan de orde zijn. Indiener vraagt de gemeente om op dit punt een koers op te nemen in de Omgevingsvisie.	Voor enkele gebieden/bedrijfslocaties binnen Waadhoeke is in de ontwerp Omgevingsvisie een ambitie opgenomen om deze gebieden te verbeteren. Op de Visiekaart zijn deze plekken aangegeven met Functieverandering/opwaardering en een bruine kleur. Ook het gebied de Opslach hoort hierbij. In de ontwerp Omgevingsvisie staat onder Speerpunt 4, Verbeteren en herstructureren bestaande bedrijventerreinen: "*Sommige bestaande bedrijven of bedrijventerreinen zijn door hun ligging minder geschikt voor een bedrijfsfunctie of zijn toe aan een verbeteringsslag. Ze liggen naar de normen van nu te dicht op woningen of woongebieden of ze zijn verouderd. Deze gebieden zien we graag veranderen. Soms is een verandering naar wonen de meest gewenste ontwikkeling. In een ander geval gaat het om een ontwikkeling naar een gemengde functie. We gebruiken de omslag naar een andere functie ook om de betrokken plekken aantrekkelijker te maken. De gebieden 'Vliet en Tuinen' en 'Vijfhuizen/Zevenhuizen' in Franeker en Opslach/Ljouwertertrekwei in Dronryp zijn hier voorbeelden van."* De locatie van de slachterij/melkfabriek staat hier niet bij. De huidige eigenaren hebben het pand gekocht. De functie die zij hier willen ontwikkelen past binnen het omgevingsplan.	

Ambtshalve aanpassingen	Ambtshalve aanpassingen	Leidt tot wijzigingen van ….
▪ Document Waadhoeke - Bijlage 3A. Plaat resultaten vragenlijst Omgevingsvisie Waadhoeke.pdf - iBabs Publieksportaal op deze plaat staat een QR-code die naar de hoofdpagina van Wikipedia doorzet. ▪ Er staan links in de visie die niet doorlinken naar de juiste website. ▪ De 'symbolen dorpskernen' hebben niet consequent de juiste kleur gekregen op de Visiekaart.	De onvolkomenheden in de linkjes en op de visiekaart worden weggewerkt. *Aanpassing linkjes: website* *Symbolen dorpskernen niet consequent in Visiekaart: aanpassen Visiekaart*	Wijziging Visiekaart
<u>Visiekaart:</u> Een kleurenblinde kan zich niet redden met de gebruikte kleuren op de visiekaart (in strijd met de Wet digitale toegankelijkheid). Regels op de kaart is wat behulpzamer. Een aantal dingen op de Visiekaart: a) Al onze beschermde stads- en dorpsgezichten zijn opgenomen op de Visiekaart. Bij de Oude en Nieuwe Bildtdijken is ervoor gekozen om het gebied begrensd op de visiekaart weer te geven. Bij de overige gezichten is deze keuze niet gemaakt (maar juist weer wél op de waardenkaart). Ik pleit ervoor om dit gelijk te laten lopen (begrensd weergeven). b) In de tekst van de visie benoemen we de beoogde functieverandering/opwaardering van een drietal gebieden: Vliet/Tuinen en Vijfhuizen/Zevenhuizen in Franeker en De Opslach/Ljouwertertrekwei in Dronryp. Op de visiekaart hebben we per ongeluk het volledige bedrijventerrein Zuid en Industrieterrein Oost ingetekend voor functieverandering/opwaardering en zijn we juist vergeten het gebied Vijfhuizen/Zevenhuizen in het tekenen. Dit herstellen: Vijfhuizen/Zevenhuizen locatie voor functieverandering/opwaardering + bedrijventerrein Zuid en Industrieterrein Oost als 'grotere bedrijventerreinen' c) Op de visiekaart zijn al onze grotere bedrijventerreinen ingetekend. Is er bewust voor gekozen om de bedrijventerreinen een de noordoostkant van Menaam en het bedrijventerrein Nij Toerenburg in St.-Annaparochie NIET in te tekenen? d) Een deel van het grotere bedrijventerrein dat in Berltsum is ingetekend betreft de locatie 'nieuwbouw Berltsumerfeart' (Sportleane/Gratamawei). Is dat niet een vierde locatie, aanvullend op Vliet/Tuinen, Vijfhuizen/Zevenhuizen en De Opslach/Ljouwertertrekwei die we als beoogde functieverandering/opwaarderingslocatie zien? e) Er zit geen tekst achter alle ingetekende bedrijventerreinen op de visiekaart. Voeg hierover tekst toe. f) Dit geldt ook voor de ingetekende bestaande glastuinbouwgebieden. Voeg minimaal een paar zinnen in de tekst toe 1: we zijn een té grote glastuinbouwgemeente om het volledige onbenoemd te laten en 2, omdat anders het opnemen van de gebieden op de visiekaart niet zoveel zin heeft. g) Als je nu op de visiekaart op het buitengebied of onze kernen klikt, lees je weinig van speerpunt 7 (een gemeente waarin we ons landschap en bebouwde omgeving zo inrichten dat we de veranderingen in het klimaat op kunnen vangen) in beeld komt, terwijl de tekst van de visie wel concreet zaken benoemt voor zowel het buitengebied als voor onze kernen om rekening mee te houden. Moet dit niet meer op elkaar aansluiten? h) Op de visiekaart wordt het donkertegebied nu niet gelinkt naar de tekst die we erover hebben opgeschreven bij speerpunt 8.	Kleurenblind Er zijn drie soorten kaarten; de kaart van het DSO, de kaart op de website en de kaart die als plaatje is opgenomen in de tekst. Deze laatste twee zijn identiek. De opmerking over het kunnen onderscheiden van kleuren slaat op de visiekaart/waardenkaart op de website/als plaatje zijn opgenomen. Marijn, Jelle en Jaap aan zet om dit te verbeteren. *Aanpassing: Visie- en Waardenkaart op toegankelijkheid op website (kleuren)* a. Beschermde stads of dorpsgezichten Het heeft een meerwaarde als de contouren van de beschermde stads- en dorpsgezichten op de waardenkaart op de website zichtbaar zijn, i.i.g. als je inzoomt. Jaap spreekt bijvoorbeeld van een sterretje dat een vlak wordt als je inzoomt. Er zijn twee dingen belangrijk; de waarden- en visiekaart op de website moeten wervend blijven. En de contour van de beschermde gezichten moet tenminste als je inzoomt duidelijk zijn. *Aanpassing: Waardenkaart op website contour beschermd gezicht* b. Functieverandering/opwaardering De weergave van het Industrieterrein Zuid en Oost is correct. Vijfhuizen/ Zevenhuizen is vergeten. De contour hiervan wordt aangeleverd door de gemeente (Jaap Bonnema). *Aanpassing: Visiekaart op de website* c. Bedrijventerrein Het bedrijventerreinen aan de noordoostkant van Menaam, Bitgumerdyk en het bedrijventerrein Nij Toerenburg aan de oostzijde van St.-Annaparochie, Middelweg Oost moet als bedrijventerrein worden weergegeven. De legenda- eenheid is Grotere bedrijventerreinen. *Aanpassing: Visiekaart* d. Functieverandering/opwaardering Een deel van het bedrijventerrein bij Berltsum, dat ten oosten van de vaart ligt, is geen bedrijventerrein, dit moet eraf. Dit wordt functieverandering/opwaardering. *Aanpassing: Visiekaart* e. Bedrijventerreinen Grotere bedrijventerreinen KIE bestaat al tekst voor. Andere terreinen maatwerk ook. *Aanpassing: tekst selecteren en koppelen aan legenda eenheid Grotere bedrijventerreinen. Dit verwijst naar: Speerpunt 4 Plek voor bedrijven…..* f. Glastuinbouw Glastuinbouw is een belangrijk onderdeel van het landelijk gebied en van onze economie. Het is een sector waarin veel vernieuwing aan de orde is. De gemeente blijft met de verschillende sectoren in de landbouw in gesprek waaronder de glastuinbouw. *Aanpassing:* *Bij Visie/onze plek in de regio/ vitale economie toevoegen in de eerste alinea (cursief/bruin aangegeven):* **Krachtig in de regio, ruimte om te werken en te ondernemen** We zetten samen met onze buurgemeenten in op de maakindustrie, de zorg en de landbouw. Dit sluit aan bij de kracht van onze regio. Onze gemeente ligt nabij havenstad Harlingen en provinciale hoofdstad Leeuwarden en is per weg, spoor en water uitstekend met deze steden en buurgemeenten verbonden. We beschikken in onze stad Franeker over meerdere bedrijventerreinen en goede vestigingsmogelijkheden. Ook zijn er in de dorpen Dronryp, St.-Annaparochie, Berltsum, Menaam en Winsum terreinen met veel verschillende bedrijven. Waadhoeke beschikt over een uitstekend landbouwgebied waarin honderden ondernemers in de landbouw hun bedrijf hebben. *Daarbij horen ook onze glastuinbouwgebieden. We* kennen ~~we~~ een hoog aantal praktisch opgeleide mensen; mensen die we hard nodig hebben.	Wijziging Visie- en Waardenkaart Wijziging Waardenkaart Wijziging Visiekaart Wijziging Visiekaart Wijziging Visiekaart Legenda Visiekaart - koppelen

	Tekst om te koppelen aan de legenda eenheid Kassengebied staat onder speerpunt 4, veranderingen in de tekst aangegeven in bruin/cursief: **Faciliteren *veranderingen* landbouw** We vinden het belangrijk dat ondernemers in de landbouw, *waaronder de glastuinbouw,* op een lonende *en duurzame* manier een bedrijf kunnen runnen. Er moeten daarom voldoende mogelijkheden zijn om de bedrijfsvoering aan te passen. Dit kan in de landbouw zijn of daarbuiten in de vorm van een neventak. Voorbeelden hiervan zijn activiteiten in de recreatie of de verkoop van lokale producten. Ook kan het zo zijn dat ondernemers hun grond op een andere manier willen gebruiken. Bijvoorbeeld vanwege een verandering naar kringlooplandbouw. Als dit soort keuzes leidt tot andere bebouwing of een andere inrichting dan denken we graag mee over de mogelijkheden. *Om te zien hoe wij naar plannen of ideeën kijken verwijzen we naar het onderdeel Idee – stappenplan en de leidende principes.* g. Klimaatadaptatietekst Tekst over klimaatadaptatie (speerpunt 7) koppelen aan landschappelijke deelgebieden, kernen, bedrijventerreinen *Aanpassing:* *Speerpunt 7 onderdeel Zeespiegelstijging en Voldoende zoetwatervoorraad/berging in het landelijke gebied (klimaatadaptatie) koppelen aan de landschappelijke deelgebieden kleipolderlandschap en zeekleilandschap* *Speerpunt 7 onderdeel Wijken, dorpen en bedrijventerreinen….(klimaatadaptatie) koppelen aan de gebieden binnen de komgrenzen en aan grotere bedrijventereinen en uitbreiding bedrijventerreinen.* h. Visiekaart en donkerte Naar aanleiding van de ambtelijke reactie en zienswijze 8 passen we de tekst over donkerte en de relatie met gebieden op de visiekaart aan. *Aanpassing in de tekst* **Landschap – donkerte** (bestaande tekst in zwart, nieuwe tekst in bruin-cursief): In Waadhoeke beschermen en versterken we de natuurlijke donkerte. We zijn een gemeente waar donkerte nog volop aanwezig is. Ons doel is het versterken van de beleving van donkerte en van het bewustzijn van deze waarde, bij onze inwoners, bedrijven en onze eigen medewerkers. Deze waardevolle omgevingskwaliteit wordt in Nederland steeds zeldzamer. We vinden de positieve beleving van donkerte en het vergroten van het bewustzijn belangrijk. Donkerte is iets kostbaars, dat hoort bij onze gemeente en dat we willen beschermen. Donkerte is belangrijk voor de mens, voor biodiversiteit en voor de sterrenhemel. Het maakt van oudsher deel uit van onze identiteit. In de bestaande waardenkaart is een donkertegebied aangewezen. Hier is donkerte nog het meest aanwezig in de gemeente. *Het donkertebeleid van de gemeente is van toepassing op het gehele grondgebied van de gemeente.* *Aanpassing: Het gehele gemeentelijke grondgebied wordt gekoppeld aan de hierboven opgenomen tekst met de titel donkerte.* *De legenda eenheid op de Waarden donkertegebied wordt gekoppeld aan dezelfde tekst*	Legenda Visiekaart - koppelen Speerpunt 4 Legenda Visiekaart - koppelen Legenda Visiekaart - koppelen en Waardenkaart koppelen

Inhoudelijk: i) In speerpunt 7 staat concreet “Watergangen dempen kan alleen als dat wordt gecompenseerd”. Dit is misleidend, omdat er ook gebieden zijn waar watergangen dempen geen of nauwelijks een optie is omdat de waarde van het landschap zwaarder weegt. Het is verstandig hier in de tekst een zin aan toe te voegen, zoals: “Wel wordt altijd goed gekeken naar de waarde van het landschap om te bekijken of het dempen van een watergang kan.” j) In een conceptversie van onze visie stond letterlijk onder speerpunt 4 de passage dat plek moet zijn voor bedrijven op KIE 2 Franeker, met maatwerk op <u>alle</u> andere bedrijfslocaties. In de huidige ontwerpversie keert het woord ‘alle’ niet terug. Nu lijkt dit een futiliteit, maar door dit woord nu niet terug te laten keren, wordt maatwerk bij uitbreiding op bestaande bedrijfslocaties (niet zijnde agrarisch) in het buitengebied een lastige. Zou het niet mooi zijn als we onszelf de mogelijkheid geven om niet-agrarische bedrijfslocaties in het buitengebied die willen groeien in redelijkheid de kans te geven om – op basis van maatwerk – te kunnen uitbreiden? Als we dat willen, dan moet de tekst van de visie hier wel op worden aangepast. Daarbij zouden we in de uitwerking aansluiting kunnen zoeken bij de bepalingen van de provinciale omgevingsverordening Artikel 2.9	<u>j. Watergangen</u> *Aanpassing: Tekst speerpunt 7 aanvullen: “Ook wordt altijd goed gekeken naar de waarde van het landschap om te bekijken of het dempen van een watergang mogelijk is.”* <u>k. Buitengebied en bedrijven</u> Naar aanleiding van zienswijze 5 van de LTO en de ambtshalve opmerking verandert de tekst bij speerpunt 4. *Aanpassing: De tekst wordt (in **vet** de toegevoegde tekstdelen): Daarnaast blijft het mogelijk om bij dorpen **of in het buitengebied** een bedrijf uit te breiden of te vernieuwen zolang dit in schaal, aard en invloed op de omgeving past. Het is daarbij **mede** belangrijk dat plekken goed bereikbaar zijn. **Zie voor een compleet afwegingskader het onderdeel “Idee” onder “Hoe we plannen afwegen” waar staat wat we belangrijk vinden bij initiatieven die niet passen in het omgevingsplan.*** .	Speerpunt 7 Speerpunt 4
Vitale economie		
a) Ook ondersteunen we de gevraagde veranderingen in de landbouw. De band tussen landbouw en samenleving willen we versterken. Duurzaam en waardevol toerisme stimuleren we. De rust en cultuur zoekende bezoeker die komt voor de Waddenkust, ons landschap of de stad, is van harte welkom. We zien kansen in een stevige positionering van onze stad Franeker als toeristisch centrum. b) De tekst onder **speerpunt 5** is rommelig en veel op toerisme geënt. Beter de laatste alinea aan laten sluiten bij de eerste alinea en dan richten op toerisme.	a. Veranderingen in de landbouw….. Naar aanleiding van deze ambtelijke opmerking en zienswijze 8 passen we de tekst aan onder Onze plek in de regio, krachtig in de regio, ruimte om te werken en te ondernemen. *Aanpassing:* *<u>Was:</u>* *Ook ondersteunen we de gevraagde veranderingen in de landbouw. De band tussen landbouw en samenleving willen we versterken. Duurzaam en waardevol toerisme stimuleren we.* *<u>Wordt:</u>* *Ook ondersteunen we de **verwachte** veranderingen in de landbouw **ten gevolge van nieuwe opgaven of omstandigheden.** De band tussen landbouw en samenleving willen we versterken. Duurzaam en waardevol toerisme**/recreatie** stimuleren we.* b. Tekst speerpunt 5 te eenzijdig en volgorde tekst onlogisch *Aanpassing: We veranderen de volgorde van de tekst. Onder Speerpunt 5 wordt het als volgt, de verplaatste of veranderde tekst is hier groen*	

	gemaakt (verplaatste tekst komt uit de laatste alinea), zwarte tekst is bestaande tekst uit de ontwerp Omgevingsvisie: **Speerpunt 5** Een gemeente waarin ruimte is voor de ontwikkeling van innovatieve bedrijven en duurzaam toerisme, ten gunste van de leefbaarheid. **Stimuleren innovatieve bedrijven** Er zijn vormen van bedrijvigheid die we willen stimuleren. Bedrijven die op een slimme manier inspelen op maatschappelijke opgaven zoals leefbaarheid en duurzaamheid. Zo zijn wij blij met circulaire bedrijven. Dit zijn bedrijven die zorgvuldig omgaan met grondstoffen en afval tot een minimum beperken. Hoe meer een plan positief bijdraagt aan de samenleving, hoe groter de kans van slagen. Hoe dit in zijn werk gaat staat in het afwegingskader. We zien graag bedrijven die vernieuwende stappen zetten in de verduurzaming. Dat kan zijn op het gebied van klimaat, energie, besparing/hergebruik van grondstoffen (circulariteit) of verrijking van de natuur (biodiversiteit). Bij vergunningaanvragen voor dit soort bedrijven denken we mee en informeren we initiatiefnemers over eventuele mogelijkheden voor subsidie. **Duurzame en waardevolle vormen van recreatie en toerisme** Kleinschalige verblijfsrecreatie, daghoreca en dagrecreatie in de dorpen en het landelijk gebied kunnen jaarrond helpen om de leefbaarheid en de kwaliteit van de leefomgeving te versterken. Waar bezoekers komen is meer reuring. Waar dagrecreatieve mogelijkheden worden geboden zoals kanoën of suppen of waar een theetuin wordt geopend, dient dat zowel de inwoners als de gasten. Het gaat daarbij niet alleen om het enkele bedrijf maar ook om het netwerk dat bedrijven samen vormen. Hierbij hoort ook het verhaal over de geschiedenis van de streek, de kunst, de musea en beleefroutes die daarmee samenhangen. In de stad Franeker is ruimte voor meer overnachtingsmogelijkheden. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een hotel. Helemaal mooi als daarvoor een pand in de binnenstad wordt gevonden dat in oude glorie wordt hersteld. Bezoekers van het Unesco Werelderfgoed Planetarium krijgen zo de gelegenheid om hun bezoek in Waadhoeke te verlengen. Ze kunnen ook de historische binnenstad en de wijde omgeving van Waadhoeke verkennen. Dit inclusief de mogelijkheid om op een eigentijdse manier sterren te kijken in een van de donkerste delen van Nederland; de Waddenkust. Naast ruimte voor overnachtingsmogelijkheden in Franeker, stimuleren we vitalisering en verduurzaming van bestaande vakantieparken in de gehele gemeente. De ontwikkeling in toerisme en recreatie zorgt niet alleen voor leefbaarheid maar ook voor banen; nu en in de toekomst.	Onze plek in de regio Speerpunt 5
Volkshuisvestingsplan		
T.g.v. het Volkshuisvestingsplan een actualisatie	*Onder speerpunt 2 de volgende aanpassing (zie de doorgestreepte tekst):* **Woningen voor inwoners en nieuwkomers** We vinden dat onze inwoners op een passende manier moeten kunnen wonen in onze gemeente. Maar dat niet alleen. We willen ook een aantrekkelijke gemeente zijn voor nieuwkomers. Nieuwkomers zijn welkom en hebben we ook nodig om voldoende arbeidskracht te houden in een gemeente die vergrijst. We willen ~~in de eerste plaats~~ goed zorgen voor onze bestaande voorraad aan woningen. Met woningcorporaties maken we afspraken over het vernieuwen en verduurzamen. Ook helpen we particuliere eigenaren waar dat mogelijk is met coaching, advies en kennis over de mogelijkheden van duurzaamheidssubsidies. We bouwen ook nieuwe woningen. Dit kan door het toevoegen van woningen of door sloop en vervanging. We doen dat om te voorzien in de grote woningvraag, het wegtrekken van mensen te voorkomen en om mensen aan te trekken. De komende jaren verwachten we nog een stijging van het aantal huishoudens en zien we ook veel behoefte aan woningen. Op de langere termijn is deze trend onzeker. We plannen onze nieuwbouw stap voor stap in ons ~~woningbouw~~ volkshuisvestingsprogramma. We bouwen bij de stad, de grote kernen en in de vorm van maatwerk bij de overige kernen. Dit gebeurt in een goede verhouding tot de schaal van het dorp; hoe kleiner het dorp hoe bescheidener de eventuele nieuwbouw. Waar mogelijk kunnen we plekken benutten waar een bedrijf of voorziening verdwijnt om nieuwe woningen te realiseren. Zo gaan we zuinig om met onze ruimte. *Aanpassing onder Uitvoering/Nieuwe omgevingsprogramma's die we van plan zijn op te stellen, toevoegen: Volkshuisvestingsprogramma*	Speerpunt 2

1 Dyk		
1 Dyk Het project 1 Dyk is stopgezet, aanpassing tekst en Visiekaart is nodig	*Aanpassing: Bij Tekst onder speerpunt 7 schrappen we de hieronder doorgestreepte tekst:* **Voorbereid op zeespiegelstijging** Vanwege de stijging van de zeespiegel is het nodig om de dijk op de overgang naar de Waddenzee te versterken. Als eerste geldt dat voor het gedeelte tussen Koehool en het Lauwersmeer. Op de langere termijn komt ook het gedeelte ten westen van Koehool aan bod. ~~Het Wetterskip Fryslân is uitvoerder en trekt het project 1DYK. 1DYK is een samenwerking tussen veel partijen. Het gaat om het Wetterskip, de provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, de gemeenten Waadhoeke en Noardeast Fryslân, organisaties in de landbouw en terreinbeheer. Een belangrijk uitgangspunt is dat de versterking van de dijk zoveel mogelijk samengaat met het beter maken van de omgeving. Het gaat over het landschap, de natuur, de leefbaarheid en de mogelijkheden voor landbouw en recreatie in het aangrenzende gebied. Het streven is om in het gedeelte vanaf Zwarte Haan tot Ternaard een volledig groene dijk te maken.~~ **Voldoende zoetwatervoorraad/berging in het landelijke gebied (klimaatadaptatie)** We willen het zoete water in onze gemeente zo goed mogelijk vasthouden en bergen. Dit is belangrijk omdat er meer droge zomers worden verwacht. Ook is dat belangrijk om voldoende druk te houden en verzilting van het grondwater te vertragen. ~~Als onderdeel van het project dijkversterking (1DYK) wordt onderzocht of dijkplassen kunnen helpen om de zoetwatervoorraad te versterken. Dit zijn plassen aan de binnenzijde van de dijk.~~ We moedigen aangepast peilbeheer aan en willen de bestaande hoeveelheid en spreiding van vaarten en sloten behouden en zo goed mogelijk benutten. Watergangen dempen kan alleen als dat wordt gecompenseerd. Ook wordt altijd goed gekeken naar de waarde van het landschap om te bekijken of het dempen van een watergang mogelijk is. *Aanpassing: De Visiekaart passen we aan, "Te ontwikkelen Waddenkust" verwijderen we.*	Speerpunt 7 Wijziging Visiekaart
Accommodatiebeleid		
Inmiddels is er accommodatiebeleid vastgesteld. Het accommodatiebeleid gaat over: sporthallen en gymzalen, sportterreinen en -velden, speelplekken, musea, podia, dorps- en buurthuizen, MFA's/MFC's en clubhuizen (290 accommodaties). In het beleid zijn leidende principes opgenomen, beleidsdoelen voor gebouwen en voor velden, banen en terreinen. Ook is een toetsingskader opgenomen, wordt ingegaan op de financiën, monitoring en evaluatie.	De tekst onder speerpunt 2 veranderen we en vullen we aan. *Huidige tekst die we behouden:* **Bundeling voorzieningen** Ons uitgangspunt is tenminste één ontmoetingsplek, buiten of binnen, per kern. Hoe kleiner een kern hoe belangrijker samenwerking daarbij is. Waar maatschappelijke voorzieningen voor onderwijs, sport of cultuur samen kunnen gaan is dat gunstig voor het beheer en het behoud van deze voorzieningen. Ook de verduurzaming van een gebouw is beter haalbaar als voorzieningen samenkomen. In nieuwe situaties en bij een noodzaak van structurele verbetering van maatschappelijke voorzieningen kijken we steeds of we kunnen clusteren en ruimtes voor meerdere doelen kunnen gebruiken. Ook samenwerkingen tussen maatschappelijke voorzieningen en commerciële voorzieningen zijn denkbaar. Bijvoorbeeld om ontmoetingsplekken in de kleinste kernen te behouden. *Daaraan voegen we toe::* ***Maatschappelijke voorzieningen voor iedereen*** *De gemeente ondersteunt het behoud van goed gebruikte gebouwen, velden of terreinen voor ontmoeting, sport en spel. Dit soort plekken zijn er voor iedereen. Ze zijn zoveel mogelijk toegankelijk voor alle doelgroepen, betaalbaar en uitnodigend. Dit betekent bijvoorbeeld dat we onze buitensportvoorzieningen zoals sportparken niet afsluiten maar open stellen. Zo doen dit soort plekken mee in de groenstructuur en wandelmogelijkheden bij een dorp of bij de stad. We houden bij of voorzieningen goed gebruikt worden. Als voorzieningen te weinig gebruikt worden kan dit aanleiding zijn voor bundeling van voorzieningen binnen een kern of tussen kernen.* Bij het hoofdstuk Uitvoering/bestaande programma's die blijven toevoegen: *Accommodatiebeleid* Bij het hoofdstuk Uitvoering/nieuwe programma's …. verwijderen: *Programma Maatschappelijk vastgoed/accommodatiebeleid*	Speerpunt 2

Aanvulling speerpunt 3		
We concluderen dat er wel heel weinig bij speerpunt 2 staat en bijna niks bij speerpunt 3. De speerpunten hebben overlap. Het is in het DSO en in de websiteversie in de beheerfase geen probleem dat er dubbelingen zijn omdat mensen vooral via het aanklikken van een speerpunt of via het aanklikken van een gebied bij de informatie komen.	Aan de bestaande tekst van Speerpunt 3 voegen we de onderstaande onderdelen (aangegeven in cursief/bruin) toe. Deze onderdelen zijn ontleend aan Speerpunt 2: Speerpunt 3 Een gemeente met vitale en gezonde inwoners met passende *voorzieningen op het gebied van sport, bewegen en cultuur.* **Aanbod culturele en sportieve activiteiten** Het lokale aanbod aan cultuur en sport willen we graag behouden en versterken. Er is een actief dorps- en verenigingsleven. Meertaligheid en eigenheid van kunst, evenementen en streekproducten maakt dat wonen of verblijven in onze gemeente uniek en aantrekkelijk is. We stimuleren meer kleine en grotere evenementen in Waadhoeke, ook in de stillere wintermaanden, zodat het hele jaar er wat te beleven valt. ***Bundeling voorzieningen*** *Ons uitgangspunt is tenminste één ontmoetingsplek, buiten of binnen, per kern. Hoe kleiner een kern hoe belangrijker samenwerking daarbij is. Waar maatschappelijke voorzieningen voor onderwijs, sport of cultuur samen kunnen gaan is dat gunstig voor het beheer en het behoud van deze voorzieningen. Ook de verduurzaming van een gebouw is beter haalbaar als voorzieningen samenkomen. In nieuwe situaties en bij een noodzaak van structurele verbetering van maatschappelijke voorzieningen kijken we steeds of we kunnen clusteren en ruimtes voor meerdere doelen kunnen gebruiken. Ook samenwerkingen tussen maatschappelijke voorzieningen en commerciële voorzieningen zijn denkbaar. Bijvoorbeeld om ontmoetingsplekken in de kleinste kernen te behouden.* ***Maatschappelijke voorzieningen voor iedereen*** *De gemeente ondersteunt het behoud van goed gebruikte gebouwen, velden of terreinen voor ontmoeting, sport en spel. Dit soort plekken zijn er voor iedereen. Ze zijn zoveel mogelijk toegankelijk voor alle doelgroepen, betaalbaar en uitnodigend. Dit betekent bijvoorbeeld dat we onze buitensportvoorzieningen zoals sportparken niet afsluiten maar open stellen. Zo doen dit soort plekken mee in de groenstructuur en wandelmogelijkheden bij een dorp of bij de stad. We houden bij of voorzieningen goed gebruikt worden. Als voorzieningen te weinig gebruikt worden kan dit aanleiding zijn voor bundeling van voorzieningen binnen een kern of tussen kernen.*	Speerpunt 3